

[Landbrugsministeren.]

henseende. Det kan nævnes, at det forslag, der arbejdes med som mål for en harmonisering, fastsætter, at den rå mælk umiddelbart før den varmebehandles ikke må have et kimalindhold på mere end 500.000 km. Fra dansk side har man peget på, at det kunne være rimeligt at skærpe dette krav, således at man fastsætter, at kimtallet i den rå mælk umiddelbart forud for varmebehandling ikke må udgøre mere end 200.000, og man er fra dansk side ikke indstillet på at fjerne sig ret meget fra dette standpunkt. Dette skyldes ikke alene den danske interesse i at kunne få udnyttet den høje standard af de danske konsummælkprodukter, men også den omstændighed, at harmoniseringsbestemmelser, når de én gang er gennemført, er normgivende for, hvad der skal kræves af konsummælkprodukter, der indføres her til landet fra andre EF-lande, og dér kan man fra dansk side naturligvis ikke være interesseret i at åbne for adgang til indførsel af produkter, der ikke svarer til den standard, vi fra dansk side er vant til.

Om det foreliggende lovforslags udformning er der som nævnt ført løbende forhandlinger med en række organisationer, nemlig foruden landbrugets og mejeribrugets organisationer, Kommunernes Landsforening, Den danske Dyrslægeforening og forbrugerorganisationerne. De ønsker, der herunder er fremført, er der i vid udstrækning taget hensyn til ved lovforslagets endelige udformning.

En undtagelse i så henseende danner dog som allerede nævnt Storkøbenhavns mælkekontrollkommissions ønske om, at tilsyn og kontrol med de såkaldte suppleringsleverancer til det storkøbenhavnske område vedblive skulle være underlagt Storkøbenhavns myndigheder, men som allerede nævnt er det ikke anset for rigtigt at imødekomme dette særlige københavnske ønske.

Idet jeg i øvrigt henviser til lovforslagets tekst og de bemærkninger, der knytter sig hertil, skal jeg anbefale lovforslaget til velvillig behandling i det høje ting.

Den første sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om boligbyggeri.

(Lovforslag nr. 2. Fremsat 2/10 74).

Formanden:

Sammen med denne sag foretages de 2 følgende på dagsordenen opførte sager, nemlig:

Første behandling af forslag til lov om ændring af lov om realkreditinstitutter.

(Lovforslag nr. 3. Fremsat 2/10 74).

Første behandling af forslag til lov om ændring af lov om boligbyggeri [af Kaj Hansen m. fl.].

(Lovforslag nr. 16. Fremsat 9/10 74).

Lovforslagene sattes til forhandling.

Boligministeren (Johan Philipsen):

Jeg skal her kun udtale mig om det lovforslag om en genindførelse af momsrefusion til byggeri, som er fremsat af den kommunistiske folketingsgruppe.

Det lovforslag om genindførelse af momsrefusionsordningen for byggeri, som er til første behandling i dag, tager sigte på at stimulere byggeriet. Det skal øge beskæftigelsen inden for byggesektoren gennem ydelse af meget betydelige tilskudsbeløb.

Jeg deler forslagsstillernes betænkeligheder og bekymring ved det nuværende lave aktivitetsniveau inden for byggeriet. Under debatten om beskæftigelsen her i tinget forleden redegjorde jeg da også for en række foranstaltninger, som regeringen har gennemført eller planlagt for at imødegå denne udvikling. Det drejer sig ikke mindst om forholdsregler på det finansielle område, som vil være egnede til at stimulere aktiviteten inden for byggesektoren.

Af særlig vigtighed i denne forbindelse er det at få fastlagt retningslinjerne for den fremtidige boligpolitik. De, der skal bygge, må have sikkerhed for det grundlag, de skal disponere på. De boliglovforslag, jeg har fremsat, og som også er til første behandling her i dag, tager i overensstemmelse med den boligpolitiske aftale sigte herpå. Forslaget om at genindføre momsrefusionsordningen anser jeg derimod som et u hensigtsmæssigt middel til at imødegå vanskelighederne.

Forslaget må også vurderes på baggrund af de virkninger, en genindførelse ville få for statens finansielle stilling. Statens udgifter ved en ordning som den foreslåede kan på årsbasis skønsmæssigt anslås til et sted imel-

[Boligministeren.]

lem 1,8 og 1,9 mia kr., hvis man regner med det aktivitetsniveau for boligproduktionen, som tilstræbes i den indgåede aftale om en langsigtet boligløsning. Der er ikke i dette beløb taget højde for den foreslåede halvårslige regulering af m²-satsen. Med en satsregulering vil beløbet allerede det første år blive endnu større. Den foreslåede ordning vil betyde et tilskud til parcelhusbyggeriet på omkring 1,1 mia kr., til udlejningsbyggeriet på ca. 300 mill. kr., til skoler, hospitaler, børneinstitutioner o. lign. på omkring 400 mill. kr. Hertil kommer et beløb på noget over 100 mill. kr. som tilskud til sommerhusbyggeri, som der ikke før har været ydet tilskud til.

Forslaget vil betyde en voldsom forøgelse af offentlige tilskud til bygge- og boligsektoren. Det vil på afgørende måde stride imod hovedprincipperne i de indgåede boligaftaler og herudover være en hindring for gennemførelsen af de planlagte offentlige besparelser.

Svend Jakobsen (S):

Jeg vil godt starte denne behandling af ministerens boliglovforslag med at konstatere, at hovedlinjerne i de forslag, der er fremsat, er i overensstemmelse med aftalen af juni måned. Det betyder selvfølgelig ikke, at der ikke er punkter, som vi ville have formuleret anderledes, og som vi vil arbejde for at få formuleret anderledes under det forestående udvalgsarbejde. Der er også punkter, som vi gerne havde set med i den lovgivning, der nu er lagt frem, men som ikke er med.

Jeg vil godt starte med at sige, at ministeren jo ikke fremsætter noget forslag om at sikre og styre boligbyggeriets omfang i overensstemmelse med det niveau, som var aftalt i boligforliget. Det er sikkert overflødigt, men jeg vil godt gentage, at socialdemokratiet lægger afgørende vægt på vor aftale om at sikre et stabilt niveau på ca. 40.000 boliger om året. Vi har noteret os,

at boligministeren under beskæftigelsesdebatten forrige fredag gav tilslutning til at drøfte dette problem i sammenhæng med vurderingen af en omlægning af realkreditforholdene. Jeg vil gerne, så stærkt som det er mig muligt, opfordre ministeren til at fremme en sådan drøftelse, og jeg går ud fra, at ministeren også af hensyn til disse forslags viderebehandling er opmærksom på tidsfaktoren.

Om dette med tidsfaktoren vil jeg i øvrigt sige, at vi er parat til at medvirke til en hurtig behandling, så hurtig, som det er forsvareligt, og i denne reservation ligger alene, at det jo er et omfattende og vigtigt lovstof, hvor en forkert udformet detalje kan få ganske alvorlige følgevirkninger. Jeg skal ikke lægge skjul på, at vi havde håbet, at lovforslagene var kommet så tidligt frem, at vi kunne have drøftet dem mellem partierne og med organisationerne forud for folketingssamlingen.

Vi har i socialdemokratiet lagt afgørende vægt på, at denne lovgivning ikke måtte blive underlagt et tidspres, men det er lige før vi er havnet i et sådant, og det må betyde, at vi skal fremme sagsbehandlingen mest muligt. I den forbindelse vil jeg gerne støtte den tanke, som hr. Bendix har rejst, om en konference, hvor alle byggeriets og boligsektorens parter deltager. Når vi gerne går ind for en sådan, er det af to grunde: dels for at få muligheden for en virkelig forhandling med de implicerede parter, dels for at sikre, at organisationernes synspunkter drages så tidligt ind i lovbehandlingen, som det nu er gørligt.

Jeg skal derefter gøre nogle bemærkninger til boligbyggerilovforslaget, og her er jo foreslået den aftalte finansieringsordning for det almennyttige byggeri. Men der ligger jo nogle alvorlige praktiske problemer.

Jeg vil godt først spørge ministeren, hvad der fra ministerens side er gjort for at sikre, at kommunerne i deres budgetlægning for 1975-76 har taget hensyn til denne nye opgave, og jeg vil godt spørge, om ministeren

[Svend Jakobsen.]

har materiale, der viser, at der på denne baggrund er basis for, at der i 1975-76 kan opføres 8.000 almennyttige boliger.

Til forslaget om at iværksætte ordningen fra 1. januar 1975 bliver vort spørgsmål: er det overhovedet muligt? Jeg tænker på, at vi jo skal igennem lovbehandlingen med efterfølgende udstedelse af cirkulærer og bekendtgørelser, opbygning af den nødvendige administration. Dertil kommer jo, at vi kender beslutningsprocesserne i kommuner, ministerier og Landsbyggefonden, og der er en række praktiske problemer der, så vidt vi vurderer, gør, at vi endda skal skynde os for at få en gnidningsfri igangsættelse pr. 1. april 1975.

Hertil kommer det andet problem, nemlig at der jo ikke i Landsbyggefonden er reserveret midler til dette formål for denne periode, og det samme gør sig vel gældende i kommunerne.

Jeg skal om udligningsordningen i hovedstadsregionen her kun gøre den enkelte bemærkning, at det, der var problemet, som skulle søges løst, jo var, at vi her står med ét byområde, men ikke én kommune. Vi har i en række andre forhold valgt at tage primærkommunale opgaver ud og løse dem fælles for hele området. Jeg vil godt rejse spørgsmålet, om vi ikke her står med en sådan principiel og stor opgave, der burde løses på samme måde som de opgaver, der i øvrigt løses under hovedstadsrådet, og det vil sige en fuldstændig udligning.

Det næste jeg vil nævne er kollegiebestemmelserne. Det er naturligt, at de er med i det forslag, der ligger på bordet, selv om dette område ligger uden for boligforligsaftalen.

Jeg vil starte med at sige, at man i forhold til den almindelige tilvækst af boliger kan føre en argumentation for, at her får kommunen tilført nye skatteydere, selv om jeg måske i en parentes må sige, at der jo går nogle år, inden det giver nettogevinst for kommunen. Det samme argument kan man jo ikke bruge i forhold til de uddannelsessøgende, og derfor står vi uforstående over for, at man foreslår, at kommunerne her skal medvirke til finansieringen.

Jeg skal også nævne, at vi er tvivlende over for muligheden for at bygge værelser,

der kan udlejes til 450 kr. pr. måned, af en standard, der vil være acceptabel i 1975.

Endelig må vi her konstatere, at ministerens forslag om, at alle boliger til uddannelsessøgende, bortset fra disse skrabede enkeltværelser, skal etableres i den almennyttige boligmasse, jo betyder to ting. Det betyder for det første, at for disse uddannelsessøgende skal den eksisterende almennyttige boligmasse bidrage med 8 pct. af finansieringen. Det betyder for det andet, at ministeren herved tager hul på den aftalte kvota på 8.000 boliger til unge under uddannelse. Jeg må sige, at begge forhold er uacceptable for socialdemokratiet.

Det fremgår ikke af bemærkningerne til lovforslaget, hvad man i kolligierådet har udtalt om forslaget, men jeg går ud fra, at vi enten her i dag eller i hvert fald under udvalgsarbejdet kan vende tilbage til dette.

Jeg skal om realkreditlovforslaget kun gøre den bemærkning, at her er der tale om et forslag, der indeholder en ajourføring og konsekvensændringer af de øvrige forslag, og derfor bliver det endelige indhold jo afgjort af de ændringer, som måtte komme under udvalgsarbejdet, herunder de ændringer, som måtte komme vedrørende institutionsbyggeriet, som min partifælle lidt senere i dag vil gøre nogle bemærkninger om.

Jeg vil godt her pege på det forslag, vi tidligere har fremsat om en mere principiel ændring af realkreditten med overgang til kontantlån og til obligatorisk forhåndslån. Jeg håber, som jeg tidligere har sagt, at ministeren meget hurtigt er klar til at gå ind i denne drøftelse, både af hensyn til den sikkerhed for låntagerne, der her gives, og af hensyn til det styringsinstrument, som vi har behov for.

Jeg vil gerne nævne to yderligere ting, som vi ønsker drøftet under efterårets forhandlinger om boliglovgivningen.

Den første er de private andelsboligforeningers hele stilling i forhold til boliglovgivningen, det være sig realkreditloven, skatteloven, herunder vedrørende rentefradragene, boligsikringsloven osv. Jeg vil godt bede boligministeren overveje at nedsætte en arbejdsgruppe, der til ministeren og til boligudvalget kan komme med en samlet redegørelse om de private andelsboligforeningers hele stilling.

[Svend Jakobsen.]

Den anden ting er anpartslejlighederne. Det griber om sig med salg af anparter med boligret. Det er efter vor vurdering en klar omgæelse af ejerlejlighedsloven, og jeg håber, at ministeren og et flertal her i folketinget er parat til hurtigt at gennemføre de nødvendige lovændringer, hvis der ikke med hjemmel i den gældende lov kan foretages indgreb over for den trafik, der foregår

Jeg skal til sidst gøre et par bemærkninger om det kommunistiske forslag om genindførelse af byggemomsgodtgørelsen. Jeg må starte med at sige, at vi jo ophævede denne lov for halvandet års tid siden bl. a. med den begrundelse, at denne godtgørelse kun i begrænset omfang kom boligtagerne til gode. Det er jo sådan, at vi kun i den almennyttige sektor har sikkerhed for, at denne godtgørelse også fører til en lavere boligudgift. Det vil sige, at for 75-80 pct. af boligbyggeriet har vi ikke denne sikkerhed, og derfor må vi i den foreliggende form afvise kommunisternes forslag. Vi har tidligere nævnt, at blandt de muligheder, der kan ligge, for at nå op på de 40.000 boliger, kan drøftes mulighederne for at lade momsbeløbet stå som en fast prioritet, en statsprioritet i byggeriet, og det er en af de ting, som vi regner med at drøfte med ministeren.

Kirsten Jacobsen (FP):

Hele det lovkompleks, der ligger foran os nu, og som skal behandles i dag, er jo affødt af det såkaldte boligforlig, som et flertal af partier her i tinget vedtog før sommerferien. Jeg tror ikke, der er nogen, som ikke er bekendt med de indvendinger, som jeg gjorde, da vi diskuterede det principielle i boligforliget. Det, jeg synes næsten er det værste, og som bliver bekræftet nu i dag, når vi ser lovforslagene, er, at en løsning er det i hvert fald ikke. Man kan finde mange andre ord og betegnelser for forliget, men at kalde det en løsning er i hvert fald noget, som efter min mening ikke har noget som helst med sandheden eller realiteter at gøre.

Det første lovforslag, som drejer sig om boligbyggeri, går jo ud på at ændre finansieringsformen i den almennyttige boligsektor, og efter forligspartiernes og boligministerens udsagn skulle denne ændring give en lavere startleje i det nye byggeri. Det er jo egentlig ikke så mærkeligt, at man

kan komme frem til det resultat, når man stiller 23 pct. til rådighed, rente- og afdragsfrit, i op til 50 år. Så kan selv børn i første klasse regne ud, at man opnår en lavere startleje. Men rent bortset fra at man stiller disse penge til rådighed i 50 år, så glemmer man helt at regne med, at der findes en forrentning i hele den planlægningsperiode, hvori disse tilskud også skal ydes efter forslaget.

De 23 pct. er opnået ved, at staten yder 10 pct., 5 pct. kommer fra kommunerne, og de 8 pct. kommer fra Landsbyggefonden. Det siges ganske vist i lovforslaget og i forliget, at de 10 pct. fra staten skal være et lån, men med den inflation, vi har — og jeg tror ikke, jeg siger det for højt, når jeg siger 15 pct. om året — vil det i løbet af 50 år jo rent faktisk være en forøring. Men naturligvis, hr. boligminister, jeg ved godt, at det ser pænere ud på papiret at skrive lån i stedet for direkte statstilskud, men jeg kan nu engang bedst lide, at man kalder tingene ved deres rigtige navn.

De 5 pct., som kommunerne skal yde til foretagendet, vil sikkert bevirke, at nogle byråd vil betænke sig lidt og ikke give igangsætningstilladelser, før de er sikre på, at det, der nu én gang er bygget og opført, også er lejet ud, og det kan jeg da se som i hvert fald en positiv side af denne ændring i boligbyggeriloven.

Landsbyggefondens 8 pct. fremskaffes dels gennem normaliseringsbidragene, dels gennem en forhøjelse i den del af boligmassen, der er taget i brug før 1965. Efter som vi i fremskridtspartiet har den principielle opfattelse, at disse sociale selskaber skal kunne klare sig selv, så hilser vi det lille skridt særdeles velkommen. Jeg kunne imidlertid ønske mig, at man kom dertil, at de sociale selskaber nøjedes med at bygge det, der kunne finansieres over Landsbyggefonden uden tilskud fra stat og kommune. Så er jeg sikker på, at vi ikke fik bygget mere, end der kunne lejes ud.

Men tilskudspartierne her i folketinget har fjernet enhver forhåbning, jeg havde i den retning. For det første lader man skatteyderne betale tilskud til opførelsen af alt for mange og alt for dyre lejligheder. Dernæst lader man ved hjælp af driftstilskud de samme skatteydere betale huslejen i de lejligheder, som alligevel ikke kan lejes

[Kirsten Jacobsen.]

ud. Jeg tror faktisk, at man skal være boligminister for at kunne se logikken i det foretagende.

Ændringerne i realkreditloven vil jeg ikke bruge megen tid på. Det er, som hr. Svend Jakobsen sagde, fortrinsvis konsekvensændringer og nærmere bestemmelser om, hvorledes medarbejderne skal have ret til at vælge repræsentanter til bestyrelsen.

Det kommunistiske forslag om at genindføre momsrefusionen til byggeriet lyder jo vældig godt, men når vi kender landets økonomiske situation i dag og lige har hørt boligministeren oplyse os om, at det vil betyde en øget statsudgift på 1,8-1,9 mia kr., så tror jeg faktisk nok, at vi på forhånd må afskrive den tanke, selv om man kunne have megen sympati for den.

Vi har i fremskridtspartiet den samme bekymring for beskæftigelsen, som kommunisterne lægger for dagen. Vi har fremsat forslag om, hvordan vi mener problemet kan løses, og under beskæftigelsesdebatten her for nylig stillede jeg et forslag om, at man ophævede Grundejernes Investeringsfond og frigav midlerne. Der ligger 1 mia kr., som på fornuftig måde kunne bruges til vedligeholdelse og til istandsættelse af den ældre boligmasse, og der er i hvert fald den store ting til forskel fra kommunisternes forslag, at det ikke er skatteydernes penge, vi på forhånd smider i grams.

Da vi diskuterede boligforliget i sidste samling, gjorde jeg som før udtrykkelig opmærksom på, hvor lidt løsning jeg finder der er i det. Mage til restriktionsterror har jeg aldrig set, og jeg tror ikke engang, at kildeskattedirektoratet kunne have fundet på noget, der var værre. Jeg kan ikke love nogen som helst velvillig udvalgsbehandling, men jeg kan love én, som er meget grundig.

Enggaard (V):

Det, vi drøfter i dag, er, hvordan partiernes boligaftaler fra juni måned skal omsættes i lovsform. Men inden jeg kommer til en række mere detaljerede bemærkninger om principperne i de 3 første lovforslag på dagsordenen, vil jeg gerne gøre nogle betragtninger om selve værdien af, at der i forsommeren blev sluttet et boligforlig imellem en række af folketingets partier. Jeg tror, det er af meget betydelig værdi for stabiliteten i

byggesektoren og for den sikkerhed, som alle, der skal disponere såvel med hensyn til byggeri som med hensyn til forbrug af bolig, bør have. Jeg tror, man i dag må erkende, at de uomtvistelige vanskeligheder, der ligger for beskæftigelsen inden for byggeriets område, ville have været betydelig alvorligere, hvis man ikke havde fået den grad af sikkerhed, som ligger i de boligpolitiske aftaler.

I venstre lægger vi vægt på, at der med disse aftaler er fastlagt en ramme for det fremtidige sociale byggeri på indtil 8.000 boliger pr. år, at vi igennem det finansieringssystem, som er lagt fast, opnår en lavere statsudgift på omkring 300 mill. kr. pr. årgang byggeri i forhold til de regler, som er gældende i øjeblikket, at vi opnår en kommunalisering i form af et større lokalt ansvar gennem kommunernes indskud på 5 pct. af omkostningerne, og at vi udbygger solidariteten imellem den ældre og den nye del af det sociale boligbyggeri.

Den kommunalisering, som forslaget er udtryk for, vil sikre, at der er en reel lokal interesse i at gennemføre fremtidigt socialt byggeri. Jeg tror, at det vil medføre, at vi næppe vil se meget store ambitiøse planer som Brøndby Strand i fremtiden, men at vi i stedet vil se mere jordnære projekter, som stemmer overens med den lokale vurdering af boligbehovet. I den forbindelse vil jeg understrege de regler for hovedstadsområdet, der åbner mulighed for, at hovedstadsrådet kan indskyde halvdelen af en kommunes lån og derved sikre, at særlige udviklingsområder kan gennemføre et byggeri, som man har behov for. Herudover er reglerne for kommunernes investeringer og lånoptagelser jo således formuleret, at der for den typiske udviklingskommune er rimelige finansieringsvilkår.

Hvad angår de bestemmelser i lovforslaget om boligbyggeri, som berører kollegieområdet, vil jeg gerne sige, at jeg tror, den nydannelse, som vi her finder, er værdifuld. Muligheden for at opføre indtil 1.500 værelsesenheder som led i et socialt byggeri for unge under uddannelse er rigtig. Jeg tror, det i dag er en forældet tanke, at unge under uddannelse bedst kan bo i særlige kollegier. Det har da også vist sig, at kollegierne ikke er så attraktive længere, men derimod at fordelene ved at bo i den nor-

[Enggaard.]

male boligmasse nu vurderes højere. Der er derfor mange hensyn, som taler for, at der i den almennyttige boligmasse opføres værelser af denne kategori, og de foreslåede vilkår, som vi finder i boligministerens forslag, vil sikre en lavere udgangsleje, end det ville kunne være tilfældet efter de nuværende kollegiebyggereregler.

Derfor tror jeg også, at den særlige udligningsordning imellem ældre og nye kollegieboliger, som er bekendtgjort forleden, er en nødvendig ting, dels for at sikre en rimeligere leje i det dyreste af nybyggeriet, dels for at hindre, at der opstår så store lejeforskelle imellem den ældre og den nye del af kollegiebyggeriet, at det får lotteripræg, hvem der kommer til at bo i den billige eller den dyre del af det.

De nye regler for finansieringen af boligbyggeri skulle jo efter aftalen imellem boligforligets parter træde i kraft den 1. april 1975, men der var en åbning med hensyn til, at det kunne ske allerede den 1. januar. Det er nok ønskeligt, at det kan ske allerede fra nytår, men derved vil det være påkrævet, at januar kvartal 1975 bliver en overgangsperiode, hvor også de gamle regler kan anvendes. Derved undgår man en eventuel risiko for, at der opstår et tomrum i byggeriet, hvis de nye regler af en eller anden grund ikke kan finde anvendelse på det tidspunkt.

Jeg vil gerne sammenfattende sige om de nye støtteregler, at jeg tror, det er en absolut nødvendighed, at vi forlader det nuværende system, som fører til alt for høje huslejer og samtidig fører til større udgifter for staten, end vi finder acceptabelt. Jeg tror, vi må konstatere i dag, at hvis det skridt, som forslaget repræsenterer, ikke var blevet foretaget, så ville det sociale byggeri have været i meget betydelige vanskeligheder. Det er nu opgaven at komme fra det nuværende system over i det nye med færrest mulige vanskeligheder i overgangsperioden. På den måde skal vi prøve at opnå en rolig byggerytme, som er værdifuld for byggeriets planlægning og for dets økonomi. Derfor tror jeg, der er grund til, at man appellerer til alle parter, også til kommunerne, om forståelse for dette formål. Der har været megen kritik i de forløbne måneder, siden boligforliget var en kendsgerning, men jeg

tror, at tiden er inde til, at gold kritik afløses af en positiv medvirken til, at vi i fællesskab opnår det rigtige resultat.

Der er en række andre forslag indeholdt i lov om boligbyggeri, og jeg skal ikke gå ind på alle disse ting under denne førstebehandling. De egner sig vel bedre til en gennemgang under den kommende udvalgsbehandling. Jeg håber, at dette udvalgsarbejde må blive positivt og grundigt, men at det på den anden side også kan være afsluttet så rimelig hurtigt, at lovens ikrafttræden og hensynet til de berørte parter, for at de kan disponere efter lovens bestemmelser, kan være tilgodeset. Derfor har vi naturligvis ikke ubegrænset mulighed for at gennemføre et udvalgsarbejde over en lang periode. Jeg mener, det må gennemføres i rimelig tid allerede inden jul.

Med hensyn til det andet lovforslag, som er til behandling, forslaget om ændring af lov om realkreditinstitutter, ønsker jeg at sige, at det er naturligt, at de regler for medarbejdernes placering i bestyrelsen for realkreditinstitutterne, som her er foreslået, nu gennemføres på linje med det, som gælder for aktieselskaber.

Desuden er der i lovforslaget nogle ændrede regler for belåning af offentligt byggeri og af socialt byggeri, hvorved man tilpasser bestemmelserne i denne lov efter de nye regler for finansiering af socialt byggeri i fremtiden. Venstre kan tiltræde dette forslag.

Hvad angår det tredje forslag, som er fremsat af Danmarks kommunistiske parti, og som jo går ud på at genindføre en momsrefusion i stærkt forøget omfang, vil jeg gerne sige, at dette forslag er venstre imod. Det medførte i sin tid betydelige problemer at afvikle den dagældende momsrefusionsordning. Jeg mener ikke, det vil være rigtigt, at vi på ny begiver os ind i dette system.

Ingomar Petersen (RV):

Det radikale venstre kan kun hilse med tilfredshed, at boligministeren straks i den nye folketingssamling har fremsat forslag til en helt ny lov om boligbyggeri. Man kan ikke hurtigt nok få fastlagt de politiske retningslinjer for en langsigtet boligløsning, så man fremover inden for den almennyttige boligsektor kan få skabt sikkerhed for beskæftigelse, investering og ikke mindst

[Ingomar Petersen.]

planlægning i byggesektoren. I alt for mange år har boligpolitikken været uden styring til stor skade for samfundsøkonomien.

Jeg kan ikke være uenig med den socialdemokratiske boligordfører hr. Svend Jakobsen i, at styringsproblemet med hensyn til de 40.000 lejligheder er et væsentligt problem. De 8.000 almennyttige boliger kan vi sagtens styre, men vi har 32.000 boliger tilbage inden for den private sektor, som man på en eller anden måde nærmere må drøfte af en styring af, også af hensyn til beskæftigelse, investeringer og ikke mindst planlægning inden for hele byggesektoren herhjemme. De lovforslag, som i dag foreligger til forhandling, vil være et skridt på vejen.

Den nye lov om boligbyggeri indeholder de ændringer af finansieringsordningerne for det almennyttige boligbyggeri, som er aftalt mellem boligforligspartierne. Der har efter indgåelse af boligforliget været rejst en del kritik fra forskellige interesseorganisationers side, men det, der må interesse befolkningen og ikke mindst de kommende lejere i det fremtidige almennyttige byggeri, må være huslejens størrelse og simpelt hen intet andet, og på dette punkt er der en betydelig forbedring. Efter de beregninger, jeg har foretaget, vil huslejen for en gennemsnitslejlighed på ca. 80 m² efter den nye foreslåede finansieringsordning blive ca. 250 kr. billigere pr. måned end efter den nuværende finansieringsordning, så talen om en dårligere ordning for lejerne end den eksisterende er helt urealistisk.

Under udvalgsbehandlingen må vi nok nærmere vurdere, om ministerens forslag om, i det første kvartal af 1975 at give tilsagn både efter den gamle og den nye ordning, vil være hensigtsmæssig, da man jo opnår at få ensartede byggerier færdige til udlejning på samme tidspunkt, men med en stor månedlig huslejeforskel. Jeg har nævnt forskellen på ca. 250 kr. om måneden, og jeg finder det ikke særlig hensigtsmæssigt eventuelt inden for samme kommune eller inden for samme område at få byggerier færdige til udlejning på samme tidspunkt med en så stor huslejeforskel.

I lovforslaget er der medtaget forskellige ændringer af finansieringsformerne for

andet offentligt støttet byggeri, som ikke er indeholdt i boligforliget. En ændring af reglerne om støtte til opførelsen af boliger til unge under uddannelse, så disse boliger indpasses i det almennyttige byggeri, vil være hensigtsmæssig, men da den foreslåede finansieringsform afviger noget fra finansieringsformen for de almindelige almennyttige boliger, kan der vist blive visse administrative vanskeligheder, som vi nærmere må drøfte under udvalgsarbejdet.

At vi ud over de aftalte 8.000 boliger nu også har mulighed for at opføre yderligere 1.500 værelsesenheder pr. år, kan naturligvis kun være til gavn både for de unge og for beskæftigelsen. Om så tallet 1.500 værelsesenheder er det rigtige mener jeg også vi nærmere må vurdere under udvalgsarbejdet.

Da de gældende regler om offentlig støtte til institutionsbyggeri frembyder et meget broget billede, kan vi være enige med ministeren i, at en forenkling er påkrævet. De foreslåede ændringer vil naturligvis få økonomiske konsekvenser for kommunerne, og de øgede byrder for kommunerne må indgå i fremtidige kompensationsdrøftelser. Ændringerne vedrørende de forskellige institutionsbyggerier må meget nøje overvejes i folketingsudvalget; der er konsekvenser i det, så vidt jeg kan bedømme det, også over for sociallovgivningen, og jeg tror, det vil være klogt, at vi i udvalgsarbejdet også får en vis kontakt til socialudvalget om disse spørgsmål.

De foreslåede ændringer i lov om realkreditinstitutter som følge af boligforliget og de nødvendige og påtrængende ændringer vedrørende medarbejderrepræsentanter samt ændringer i øvrigt i henhold til den endelige udformning af loven om boligbyggeri er det radikale venstre naturligvis positivt indstillet over for.

Det kommunistiske forslag til ændringer i lov om boligbyggeri, som indebærer yderligere offentlige tilskud til boligbyggeriet, kan det radikale venstre ikke tilslutte sig, da dette forslag vil være i strid med det indgåede boligforlig.

Såfremt den nye boliglov skal træde i kraft pr. 1. januar 1975, vil det som også nævnt af hr. Svend Jakobsen være nødvendigt med et hurtigt udvalgsarbejde og en hurtigt endelig beslutning her i folketinget,

[Ingemar Petersen.]

så der er mulighed for, at der virkelig kan blive den fornødne tid til at få afklaret de mange, mange administrative problemer inden 1. januar.

Jeg vil også gerne lige ved denne lejlighed i lighed med hr. Svend Jakobsen minde boligministeren om hans løfte som arbejdsminister under debatten om beskæftigelsen om en nærmere drøftelse imellem boligforligspartierne om en ændret finansieringsordning. Men jeg må ærlig talt sige til hr. Svend Jakobsen, at jeg forstår ikke helt hr. Svend Jakobsens udtalelser om ændring af realkrediten til kontantlån — jeg har også set, det var inde i det socialdemokratiske dagsordensforslag. Jeg mener, det må være helt i strid med socialdemokratisk politik. En ændring af den nuværende realkredit til kontantlån indebærer jo ikke spor andet, end at kurstabet, som man normalt har, bliver omregnet til rente, og så får folk jo en større rente at fratække på skatteskemaet, og det reelle er, at det er det offentlige, der kommer til at betale. Jeg kan ikke — undskyld, hr. Svend Jakobsen — få ind i mit hoved, at det skulle være fornuftigt socialdemokratisk politik.

Bendix (KF):

Inden folketinget for alvor tager fat på at behandle de foreliggende boliglove i boligudvalget, bør boligministeren tage initiativ til, at vi indkalder byggeriets parter og interesseorganisationerne på boligområdet til en konference om denne lovbuket. Jeg har fremsat forslaget ved adskillige lejligheder tidligere, og jeg vil godt gentage det her, fordi jeg føler, at det vil være meget nyttigt med en sådan direkte kontakt, inden vi går i gang med detailbehandlingen af den udfyldningslovgivning, der her er tale om. Det er klart, at de politiske hovedpræmisses er fastlagt i boligforliget, og de kan naturligvis ikke genforhandles, men der er en lang række betydningsfulde detaljer, som det vil være meningsfuldt at diskutere med de særlig interesserede.

Lad mig dernæst starte med at stille et par spørgsmål til boligministeren. Det første, jeg vil spørge boligministeren om, er, om han allerede på nuværende tidspunkt kan oplyse, om det udvalg, der behandler parcelhusbeskatningen, vil kunne afgive sin

rapport eller betænkning til det planlagte tidspunkt. Det er betydningsfuldt for den sammenhængende helhed. Jeg erkender, at det har ikke noget specielt med denne lovbuket at gøre, men det er en del af det forlig, som er baggrunden for denne lovbuket.

For det andet vil jeg godt bede ministeren om at oplyse, hvilke foranstaltninger han agter at gribe til for at fastholde byggeriet på det niveau, der er blevet fastlagt i boligforliget af juni måned, nemlig et årligt boligbyggeri af størrelsesordenen 40.000 boliger. Det er ministerens opgave inden for rammerne af lovgivningen at arbejde for, at denne målsætning nås. Tallet 40.000 er som bekendt ikke noget tilfældigt tal grebet ud af den blå luft, men hænger sammen med den samlede boligpolitiske målsætning og med et skøn over den byggekapa- citet, landet råder over. Så vidt jeg kan få oplyst — og det vil jeg gerne bede ministeren bekræfte eller afkræfte — er udsigten for de samlede påbegyndelser i 1974, at der vil blive påbegyndt mellem 27.000 og 30.000 boliger i 1974, og det indicerer selvfølgelig også noget om, hvordan det vil se ud i 1975.

Hvad angår forslaget til lov om boligbyggeri, kunne det være fristende at gå ind i en længere diskussion af lovforslagets kapitel I, § 1, fordi det er den bestemmelse i lovforslaget, som giver ministeren bemyndigelse til at sørge for, at bestemte boligpolitiske målsætninger opfyldes. Tiden tillader det ikke, og jeg skal derfor nøjes med at henvise til det spørgsmål, jeg har stillet til ministeren vedrørende opfyldelsen af målsætningen de 40.000 boliger årlig.

Den anden side af boligbyggeriloven er de mange kapitler, der omhandler det almen- nyttige byggeris vilkår. Det konservative folkeparti har gennem sin medvirken i boligforliget af juni 1974 været med til at give grønt lys for et fortsat almennyttigt boligbyggeri. Vi mener fortsat, der er behov for et almennyttigt boligbyggeri — ikke til evig tid, men for en tid endnu. Problemet igennem de seneste år har først og frem- mest været, at „billigere end markeds- prisen“ — og det er jo det, der er ideen med støttereglerne på den almennyttige sektor — har af en række grunde, bl.a. de store kursfald, været meget dyrt, så dyrt

[Bendix.]

at almindelige mennesker, almindelige borgere med almindelige indtægter ikke har haft mulighed for at leje de lejligheder, der blev opført. Derfor har vi med lodder og trisser og ekstraforanstaltninger måttet arbejde for udlejning af det byggeri, som opførtes som almennyttigt boligbyggeri. Det kunne ikke blive ved med at gå, og derfor har vi nu i fællesskab taget sken i den anden hånd og fastlagt en samlet mål-sætning på 8.000 almennyttige boliger og fastlagt en finansieringsordning. Jeg vil gerne slå fast, at ordningen vil på kort sigt betyde en stigning i de offentlige udgifter, men på lang sigt — og ikke så forfærdelig lang sigt — betyder denne ordning et fald i de offentlige udgifter. Filosofien har altså været, at langsigtede besparelgesgevinster var at foretrække for kortsigtede. Det synes jeg skal stå klart, at sådan er det, og sådan synes jeg også det er rigtigt at det er.

I lovforslagets kapitel IX behandles de specielle regler vedrørende boliger til unge, herunder specielt unge under uddannelse. Lovforslaget regner ikke med meget almindeligt kollegiebyggeri i fremtiden, men regner i høj grad med, at der skal indbygges boliger til unge og unge under uddannelse i de almennyttige boliger. Dog regnes der med regulære kollegieboliger af en størrelsesorden 1.500 pr. år, og det finder vi er rimeligt. Vi erkender, at der er områder, hvor der er uddannelsesinstitutioner, men ikke megen boligkapacitet, dér kan der være et behov for regulære kollegieboliger. Der kan også være et behov for almindelige kollegieboliger inde i de større byområder, her vel ikke mindst som en konkurrence til værelsesmarkedet, som ellers kan blive et meget dyrt marked for de unge.

Det er naturligvis af en lidt mere detailpræget karakter, men jeg vil dog alligevel gerne nævne her ved første behandling, at det specielle møbleringstilskud, som nu skal være et møbleringslån i henhold til forslaget, tror jeg ikke der er megen mening i at opretholde. De 4 mill. kr. på årsbasis, der derved kunne indvindes, kan måske bruges på en bedre måde, bl.a. til at sætte begyndelseshuslejen i kollegieboligerne ned under det, man med den finansieringsordning, der er foreslået, må regne med.

I øvrigt vil jeg sige, at vi finder, ideen

om at indbygge, indbage i det almennyttige boligbyggeri specielle enheder til til unge er god, men hvis der i det almennyttige boligbyggeri virkelig skal være muligheder for, at unge, som flytter meget, kan få en bolig, så er det nok nødvendigt, at der bliver en speciel kvota, et bestemt m²-antal inden for hvert byggeri, som specielt sigter på unge. Ellers vil unge, hvis der ikke bliver en sådan fortrinsordning, stadig væk komme til at stå bagest i boligkøen, og det er netop det, vi prøver på at modvirke.

Jeg skal i denne sammenhæng sige om det forslag, der er fremsat af det kommunistiske parti, at vi kan ikke støtte det. Argumentation burde i og for sig være overflødig. Jeg skal nøjes med at sige, at vi har med byggeomomsen kørt frem og tilbage og skabt utroligt store vanskeligheder ved denne køren frem og tilbage. Det konservative folkeparti vil ikke medvirke til at genoplive den debat, med det resultat det vil kunne få i retning af at slå byggerytmen yderligere i stykker. Jeg tror, vi kan nå de målsætninger, som det kommunistiske parti forfølger med sit forslag, på anden vis end ved at genoplive denne debat.

Jeg skal også gøre et par bemærkninger om forslaget til ændring af lov om realkreditinstitutioner. Forslaget er først og fremmest et udtryk for de nødvendige korrektioner, som må foretages i realkreditloven som en konsekvens af forslaget til lov om boligbyggeri og den nye finansieringsordning for almennyttige boliger. Vi kan naturligvis støtte disse ændringer.

Tillige kan det glæde os, at forslaget vil være ensbetydende med — det hævder boligministeren i det mindste — en lettelse eller i det mindste ikke en besværliggørelse af administrationen, og det vil betyde, hvis vi ser på det økonomiske, en økonomisk rationalisering og en lettelse af obligationsmarkedet, og det er hensigtsmæssigt.

Ud over disse mindre ændringer i realkreditloven, som vi altså kan anbefale, bør denne første behandling give anledning til nogle få bemærkninger og overvejelser om realkreditloven i al almindelighed.

Der knytter sig betydelig usikkerhed for låntagere til den kreditform, som formidles af realkreditinstitutionerne. Sådan har det ikke altid været, men den mangel på ba-

[Bendix.]

lance, vi har i økonomien, har slået stærkt igennem i en betydelig usikkerhed på obligationsmarkedet. Dette fører let til, at debitorerne kommer til at påtage sig økonomiske byrder, som de ikke kan magte hverken på kort eller lang sigt, og meget af dagens uro med tvangsauktioner og krak kan formentlig henføres til dette forhold.

Det bør derfor overvejes, om vi kan indføre en administrerbar obligatorisk forhåndslåneordning, som vil være ensbetydende med, at debitorerne foretager en forhåndsprioritering, som gør, at de kender de økonomiske vilkår, hvorunder de igangsætter et byggeprojekt. At dette vil øge Nationalbankens muligheder for at føre pengepolitik kan kun betragtes som en ekstra gevinst.

Det bør endvidere overvejes, om realkreditinstitutterne ikke bør forpligtes til at opbygge så megen egenkapital, at de selv kan gå ind i en kurssikring og kursstabilisering, sådan at vi kan forhindre, at det fortsat er sådan, at når Christiansborg nyser, så bliver Børsen forkølet. Disse udsving kan ramme låntagerne meget føleligt, og det er ikke rimeligt.

Sluttelig skal jeg sige, at det bør ligeledes overvejes, åbent overvejes — dermed har jeg ikke taget nogen endelig stilling til det — om emissionen af obligationer ikke bør befinde sig inden for et bånd, som fastsættes med rimelig hensyntagen til udsigterne for den private opsparing periode for periode. Dette skal naturligvis koordineres med de boligpolitiske målsætninger, som i øvrigt fastlægges af folkettinget. Dermed ville vi få en binding mellem den langsigtede kreditgivning og den private opsparing, som kan være nyttig.

Endelig vil jeg sige, at det private udlejningsbyggeris vilkår bør overvejes, og det bør ske inden for rammerne af realkreditloven. Det private udlejningsbyggeri er gået fuldstændig i stå, og det kan vi ikke være tjent med.

Hvad angår tempoet i bearbejdelsen af disse to lovforslag, skal jeg sige, at vi meget

gerne medvirker til en hurtig, men samtidig en grundig bearbejdelse. Vi kan ikke være interesseret i, at vi forhaster os på en sådan måde med dette, at vi kommer til at lave fejl, som vil skabe store vanskeligheder for alle interesserede, og det er i realiteten hele den danske befolkning.

Tønnesen (CD):

Centrum-demokraterne vil i denne sag tilsige en positiv medvirken med hensyn til boligbyggeriloven og med hensyn til loven om realkreditinstitutter.

Egentlig havde centrum-demokraterne ingen grund til at medvirke til et boligforlig, da ansvaret for den hidtil førte boligpolitik her i landet ikke kan tillægges os som parti. Imidlertid fandt vi som ansvarsbevidst parti, at vi af hensyn til befolkningen burde medvirke i et forlig og i en boligpolitik, sådan at vi dog havde en sådan, og vi har undervejs efter vor opfattelse taget et udstrakt hensyn til den sociale boligsektor. Jeg må erkende, at det er kommet noget bag på os, at man netop fra disse kredse retter en voldsom kritik imod boligforliget.

For så vidt angår forslag til lov om boligbyggeri, der indeholder de ændrede regler for finansiering, vil vi holde os til forliget. Vi finder, at nu er tiden inde til, at alle gode kræfter her i landet beflitter sig mest muligt på at holde udgifterne i den sociale sektors nybyggeri mest muligt nede.

Der har vel i de seneste år været ligesom en tendens til, at ordet „luksusbyggeri“ har indsneget sig, og med „luksusbyggeri“ kan man gætte på, hvad vi mener — det blev i øvrigt nævnt heroppefra af venstres ordfører. Vi ønsker, at den sociale sektor skal have en standard, som kan bære mange år fremover, vi tror imidlertid på, at en rationalisering i en sektor, hvor man har offentlig rentesikring helt ned til 6 pct. i en årrække fremover og oven i dette en boligsikringsydelse, vil være gennemførlig når man betænker den sikkerhed, der her er nævnt. Man bør også udnytte de muligheder, der er til stede for, at denne form for byg-

[Tønnesen.]

geri kan opnå maksimale rabatter, som selvfølgelig kommer nybyggeriet til gode. Maksimale rabatter kan man jo opnå på mange, mange enheder inden for byggeriet. Man kan blot nævne ting som køleskabe, elkøkkener, døre, skabslåger og mange, mange andre ting.

Hos de sociale selskaber burde der efter vor opfattelse indføres dette begreb: hvad ønsker fremtidens lejere? Hvis man indfører det begreb, så vil man derved undgå det, man kalder prestigebyggeri. Prestigebyggeri har den skavank, at det straks løber ind i udlejningsvanskeligheder på grund af for høje lejer. Ingen har så vidt mig bekendt hidtil spurgt lejerne; man har bygget og så har man sagt: værsgo, så kan lejerne flytte ind.

Jeg tror nok, det ligger sådan, at det, de unge af i dag efterlyser, er det, man kalder trivselsvenligt byggeri, og trivselsvenligt byggeri er det ikke vanskeligt at finde ud af hvad er, for vi har så meget af det i forvejen i forne tiders byggeri.

Forslag til lov om ændring af realkreditinstitutter går vi ind for, idet vi har det håb, at ændringerne for finansiering af det sociale byggeri vil kunne lette mulighederne for parcelhussektoren, hvor den maksimale lånegrænse fastsættes til 80 pct., da lånebehovet fra det sociale byggeri vil blive mindre og dermed kunne give den ønskede stimulerende virkning.

Vi deler ikke nervøsiteten med hensyn til kommunernes finansieringsmuligheder, hvad angår de 5 pct. De fleste kommuner landet over har for længst sikret sig jordarealer, og disse jordarealer, det ligger jo i forliget, vil kunne indgå som kommunernes andel. Der kom nogle betragtninger herom fra hr. Ingomar Petersen fra det radikale venstre, og disse betragtninger deler jeg. Det vil altså sige, at der i udvalget er chance for en dialog om disse ting, og ikke alene en dialog, men også praktiske resultater. Der blev også sagt en del fra de andre ordførere, som vi er enige i.

Med hensyn til det af hr. Kaj Hansen m.fl. fremsatte lovforslag er jeg nødt til at sige, at vi ikke ser os i stand til at medvirke. Vi mener ikke, vi kan dele momsydelsen op, for hvis man begynder et sted, så kan man begynde en hel masse andre steder, og det

finder vi ikke ville være en rimelig ting. Dermed har vi ikke udtalt os om anti- og sympati men vi har simpelt hen sagt, at vi mener, det er en praktisk-uhensigtsmæssig løsning.

Men vi tilsiger vor positive medvirken med hensyn til de to foran omtalte lovfor-slag.

Henning Philipsen (SF):

Når nu ministeren har fremsat lovforsla-gene, er det naturligvis ganske rimeligt, at vi også får en debat om dem. Men hvis man erindrer debatten i juni måned, så er der i hvert fald, i og med at disse forslag er fremsat, intet som helst nyt under solen, som i sig selv kan betinge en lang og om-fangsrig debat i dag.

Lad os alligevel prøve at tage noget af det op, som ligger i forslagene. Vi vil natu-r ligvis ikke afvise, at en ordentlig boligpro- duktion på 40.000 boliger kan være sær- deles realistisk. Den kan være særdeles rea- listisk ikke mindst set i forhold til befolk- ningsudviklingen på baggrund af tidligere års byggeri, som jo i høj grad også hang sammen med det, vi dengang kaldte de store årganges opdukken som boligtagere.

Hvad der er nok så interessant som spørgsmålet om de 40.000 boliger er spørgs- målet om fordelingen på art og størrelse af 40.000 boliger om året. Den forekommer mig at være særdeles interessant og en nød- vendig ting for os at beskæftige os med. Lad mig slå fast, at hvis man kan etablere en stabil byggerytme — og jeg understreger en stabil byggerytme — for 40.000 boliger om året, så er det særdeles ønskværdigt. Mest af alt er det ønskværdigt af hensyn til beskæftigelsen i byggeriet og lige så meget af hensyn til de øvrige deltagere i en bygge- proces. Jeg tænker her på teknikernes og virksomhedernes muligheder for at plan- lægge og disponere flere år frem i tiden.

Men når man ser på sammensætningen af byggeriet på art og størrelse, så konstaterer man, at det, der er den afgivne hensigts- erklærings tal ved dette boligforlig, er, at 20 pct. af det skal være almenyttigt byg- geri, og resten skal være privat byggeri. Heroverfor må man føje til efter min mening, at her går man én gang til galt i byen. Alfa og omega for at få disse hensigtserklæringer opfyldt er efter min mening, at man til-

[Henning Philipsen.]

stræber eller i hvert fald prøver på at få sat et finansieringssystem på benene, som muliggør, at man kan opnå en stabil boligproduktion, og at man i hvert fald også herindefra kan fordele på art og størrelse i overensstemmelse med det, befolkningen ønsker, og ikke noget, som vi tilfældigvis presser ned over hovedet på befolkningen.

Når jeg siger, man går galt i byen, er det, fordi jeg ikke tror, det er tilstrækkeligt med de 10 pct. statsfinansiering, som boligforliget indeholder, selv om det naturligvis er en begyndelse. Hvis det samtidig havde været en begyndelse til en erkendelse af, at samfundet har ansvaret og må påtage sig ansvaret for dette lands befolknings boligforsyning i lighed med, at man påtager sig ansvaret for trafikforbindelserne, at man påtager sig ansvaret for hospitaler og mange, mange andre ting, så ville det dog i hvert fald i sig selv være prisværdigt, om end jeg ikke synes, det er nok.

Men man går yderligere galt i byen ved at mene, at når det drejer sig om at bygge 8.000 boliger i det almennyttige byggeri om året, så skal kommunerne bidrage hertil med 5 pct. af anskaffelsesudgiften. Det er bombesikkert, hvis jeg må sige det på den måde, at det i hvert fald vil afholde nogle kommuner fra at sætte almennyttigt boligbyggeri i værk, og det vil sige, at det vil afskære en hel del mennesker, som måske var interesseret i at flytte ind i visse kommuner, fra at kunne benytte dette byggeri som en anledning til at placere sig gunstigt, hvad boligen angår, i forhold til deres arbejdspladser. Disse mennesker lades i stikken i samme omfang, som kommunerne nægter at investere disse 5 pct. Det er det, der bliver resultatet af det.

Endelig det, som jeg nok synes er ved at være det værste af det hele, hvad angår det almennyttige byggeri. Man foreslår, at der ved finansieringen af det almennyttige byggeri skal opkræves 8 pct. i alt det ældre almennyttige byggeri, som er opført indtil 1965. Hvad er det, man gør? Man pålægger ene af alle de lejere, som bor i det ældre almennyttige byggeri, en ekstra stigende lejeforhøjelse og vel at mærke en lejeforhøjelse, som stiger i takt med stigende byggeomkostninger, og så har jeg slet ikke talt

om de lejeforhøjelser, der i øvrigt sker i det ældre almennyttige byggeri. Man glemmer — jeg tillader mig at gentage, hvad jeg sagde i juni måned — helt og aldeles adskillige tusinde familier, som i deres unge dage flyttede ind i ældre almennyttigt byggeri, satte sig relativt dyrt i husleje, fordi de regnede med, at når nu de engang kom til det, man vistnok kalder skelsår og alder — nej, det er vistnok på et tidligere tidspunkt, det er vist i konfirmationsalderen, det hedder skelsår — men i hvert fald når de kom hen i nærheden af pensionsalderen, ville de have en mulighed for at sidde til en husleje, som i hvert fald modsvarede den indtægt, de måtte have, når de kom op i nærheden af pensionsalderen. Det forskertser man nu, samtidig med at man lidenskabeligt har forsvaret, hvad jeg synes er rigtigt, at de mennesker, som i deres unge dage har købt et hus, og som nu er nået op i nærheden af pensionsalderen, nu skal fritages for de forpligtelser, der ligger herved, f. eks. stigningen i lejeværdien, som i mange tilfælde ville kunne betyde, at mennesker, der når op i nærheden af pensionsalderen, ikke ville have mulighed for at blive siddende i deres bolig. Her går man den diametralt modsatte vej, og det er en af de aller alvorligste anker efter min mening over for forligets betydning for det almennyttige byggeri.

Disse 8 pct.s stigning, en stigning i takt med byggeomkostningerne foruden øvrige huslejestigninger, der måtte blive nødvendige i takt med prisudviklingen, kan sammenlignes med, at ejerboliger i perioden frem til 1977 har fået en lempelse, som skønsmæssigt kan ansættes til 250-300 mill. kr. som følge af, at man i foråret har fastsat nogle lavere lejeværdier. Det skal yderligere sammenholdes med, at aftrapningen af driftslånene med den deraf følgende huslejeværdi er gennemført pr. 1. april 1977, og det vil sige, at i det omfang, hvor de, der bor i en ejerbolig har en mulighed for at kunne tilpasse sig det, falder den lejeforhøjelse for de mennesker, der bor i det almennyttige byggeri, med sin fulde vægt pr. 1. april 1977 uanset disse boligtageres økonomiske forhold i øvrigt.

Der er efter min mening en ganske klar linje her, og det er den linje, som vi er uenige i: et fald i boligudgifterne for de bestående

[Henning Philipsen.]

ejerboliger og en endnu større stigning for boligtagerne, som bor i lejebolig, altså for dem, der bor til leje.

Jeg skal sige til sidst om det kommunistiske partis forslag, at selv om vi forstår hensigten, forfejler det efter vor opfattelse den hensigt, man måtte have: det er ikke et anvendeligt forsøg på at gribe ind over for arbejdsløsheden, det er efter min opfattelse ikke en hjælpende hånd til de arbejdsløse, men først og fremmest en hjælpende hånd til f. eks. alle de aktieselskaber, alle de typehusfirmaer, som opererer på parcelhusmarkedet. Jeg ved godt, det ikke er hr. Kaj Hansens hensigt, men det er det, der sker, hvis vi gennemfører hr. Kaj Hansens forslag, al den stund mellem 75 og 80 pct. — det ligger i hvert fald omkring de 70 pct. — er parcelhusbyggeri i dette land.

Jeg vil derfor også tilføje, at efter min opfattelse er der betydelig mere perspektiv i LOs forslag om at lade momsudgifterne indestå som en statsprioritet i boligbyggeriet.

Jeg synes derfor, vi i stedet for skulle benytte den krise, der er, til at sanere hele den sektor af boligbyggeriet, som hedder parcelhusbyggeriet, og jeg vil godt prøve på at kaste noget nyt ind i det ved at sige: skulle vi ikke give ejendomsbegrebet i forhold til boligen en ny dimension eller, om man vil, et nyt perspektiv? Hvad skulle der være i vejen for, at folk køber deres bolig, det gør man jo mange, mange andre steder også uden for dette lands grænser, ja, i de fleste tilfælde er det det almindelige, at man køber sin bolig. Derfor skulle vi give ejendomsretsbegrebet i forhold til boligen det indhold, at vi siger: det vil vi da også godt være med til under den forudsætning, at vi totalt fjerner det, der hedder spekulationen, at vi fjerner alle de vildskud i spørgsmålet om at erhverve sig sin bolig, som vi har kendt indtil nu.

Den diskussion synes jeg var værd at tage op, foruden at jeg synes, som jeg tidligere har sagt, at der er betydeligt mere perspektiv i LOs forslag om at infrysse momsudgifterne i forbindelse med byggeri. Jeg synes, det er det, vi skulle beskæftige os med, for dette her løser ikke noget beskæftigelsesproblem.

Jeg har vistnok overtrådt tiden, men det

sidste, jeg gerne vil sige, er, at jeg synes, der er noget, som det er vigtigere at vi beskæftiger os med, nemlig jord på jordrente-vilkår, forbud mod fortjeneste ved videre-salg, en afskaffelse af de skatteregler, således som vi kender dem, således at spekulationen kan afskaffes.

Arne Bjerregaard (KrF):

I henhold til aftalen imellem 6 partier af 11. juni 1974 kan jeg kun sige, at vi fra kristeligt folkepartis side vil anbefale nærværende lovforslag om boligbyggeri og selvfølgelig vil behandle det velvilligt i udvalget.

Jeg finder en debat i øjeblikket om spørgsmålet ikke særlig rimelig, da forslagene jo stort set følger de retningslinjer, som ligger i den aftale, de 6 partier indgik den 11. juni. Hvad der står i den aftale, er jo for længst tilgået alle interesserede parter, så jeg kan ikke se, at nogen større debat sådan set skulle være nødvendig imellem de 6 partier her i dag.

Der var en enkelt ting, jeg faldt over, fremført fra et enkelt parti om kollegiebyggeriet, som man ønsker fremmet på en bestemt måde, sådan at det blev en slags enklave i samfundet. Jeg må sige nok en gang, at for vores vedkommende er det af vital interesse, at vi sørger for, at såvel unge som ældre får lov til at være i samfundet og ikke blot bliver enklaver, der sættes uden for samfundet som nogen, der ikke skal fungere i samfundet. De skal leve i det samfund, som andre lever i, de skal tage del i det samfund, og det mener vi man opnår ved, at de netop bor imellem dem, som altså ikke studerer, men som er med i erhvervslivet, eller hvor de nu har deres beskæftigelse. At udelukke mennesker fra dette fællesskab er simpelt hen bare at fremme en vis frustration hos befolkningsgrupper.

Om lovforslaget om realkreditinstitutionerne kan jeg kun sige, at vi er helt enige i, at der selvfølgelig må være disse konsekvensændringer, fordi vi nu har lavet dette forlig. Det første stykke om demokratiseringsprocessen skal vi også sige ja til, selv om jeg i alt fald personlig ikke er meget for disse almindelige lovgivninger om demokrati. Demokrati kan man nu engang ikke lovgive om. Demokrati er en livsform, en livsholdning, og hvor det ikke fremvokser ud af en livsholdning, får man sådan set aldrig sandt

[Arne Bjerregaard.]

demokrati. Men da vi nu har gennemført det på alle andre områder, må vi selvfølgelig også følge det op her. Men som sagt, det er kun magtens udtryksform, det er ikke en livsholdning, det er ikke viljen til demokrati, der ligger i dette fra de implicerede parter. Det var måske et sidespring.

Med hensyn til de forslag, der er kommet om kontantlån og forhåndsprioritering, må jeg sige, at det kan få uheldige konsekvenser, hvis det er sådan, at man pludselig begynder med en forhåndsprioritering. Jeg tror simpelt hen ikke, vores realkreditsystem kan holde til det i øjeblikket, og med hensyn til kontantlånene vil de jo få, som det allerede er sagt, uheldig indflydelse med hensyn til renten. Men som forslaget ligger her, skal vi gerne fra kristeligt folkeparti anbefale det til velvillig behandling.

Hvad angår det sidste forslag, fremsat af det kommunistiske parti, må jeg, desværre måske, sige, at vi i hjertet er ganske på linje med det kommunistiske parti i, at det er uheldigt, at vi beregner moms på de langvarige forbrugsgoder. Det har vi også fremført, da vi forhandlede, men vi mener, vi er ærlige, og vi må altså her sige: vi har fremført det, men det lykkedes ikke at få gehør på, at langvarige forbrugsgoder ikke skulle momsbelægges, og for at få forliget igennem måtte vi altså sluge dette. Vi kan ikke fremme det kommunistiske forslag, for når vi har indgået et forlig, ønsker vi at holde forligsaftalen.

Kaj Hansen (DKP):

Jeg vil allerførst gerne sige, at med hensyn til forslaget om realkreditinstitutionerne kan vi selvfølgelig gå ind for, at de ansatte får pladser i bestyrelsen.

Hvad angår spørgsmålet om grænserne for låntagning, vil vi se nærmere på dette spørgsmål.

Tre af de boliglovsforslag, vi behandler i dag, er jo det foreløbige resultat af de 6 partiers boligforlig, der blev indgået i juni måned 1974. Inden jeg nu tager fat på de enkelte lovforslag, finder jeg dog, det er påkrævet at se lidt på den boligpolitiske udvikling, vi har haft i vores land.

Det er 109 år siden, at arbejderne på B & W oprettede den første boligforening. Det var et værn imod den blomstrende kapi-

talismes spekulationsbyggeri og udbytning. Byggespekulationen gik helt over gevind omkring århundredskiftet, med det resultat at der kom et stort byggekrak i 1908 og næsten stilstand i byggeriet. Kapitalismens boligpolitik havde simpelt hen spillet fallit, og nu måtte staten og kommunerne træde til. Den katastrofale boligmangel fremtvang dengang en ændret indstilling, lovgivningen lagde loft over huslejerne, boligproduktionen blev anerkendt som et vigtigt socialt spørgsmål, og det blev nu staten, der i vid udstrækning finansierede byggeriet: i en periode var to tredjedele af alt byggeri statsfinansieret.

I besættelsesårene blev der bygget meget lidt, og efter krigen var der derfor stort behov for boliger, og i april måned 1946 blev der gennemført en lovgivning, hvorefter der blev givet statslån op til 85 pct. og endvidere kommunegaranti. Andelsboligforeninger og almennyttige boligforeninger blomstrede dengang op, og det skyldes først og fremmest disse boligselskaber, at der i en årrække har været bygget gode og billige boliger.

Men fra 1950 begynder folketinget at revidere boliglovgivningen og i den gale retning: væk fra det sociale indslag og perspektiv. Helt galt bliver det, da den direkte statsfinansiering ophører og de almennyttige boligselskaber henvises til at låne penge over Børsens obligationsmarked. Da så renten ryger betydeligt i vejret, så der ikke kan bygges boliger, folk kan betale, ja, så begynder den lapperilovgivning, som vi kender så godt, med rentesikring, med driftstilskud, med ekstraordinære driftstilskud osv.

Så kom endelig momsrefusionens bortfald i 1972. Det betød to ting: endnu dyrere byggeri samt en helt igennem usund og forkvaklet forcering af parcelhusbyggeriet. Det er rigtigt, at dansk økonomi lider under den almindelige kapitalistiske krise, men det er også afgørende, hvordan vi selv tackler problemerne, og det er gjort særdeles dårligt. Hvad bolig- og byggekrisen angår, så er den i det store og hele et resultat af en både forkert og forfejlet boligpolitik.

Den foreløbig sidste fase i den boligpolitiske udvikling væk fra social boligpolitik og nærmere kapitalisternes ønskedrøm om et frit boligmarked har vi så i det boligforlig, som de fem borgerlige partier og social-

[Kaj Hansen.]

demokratiet har indgået. Det forundrer mig ikke, at de borgerlige partier kunne blive enige, men jeg fatter simpelt hen ikke, at socialdemokratiet, der dog har haft traditioner for en social boligpolitik, kunne gå med til dette forlig, som i realiteten er en likvidering af det sociale byggeri, om end ikke dommen fuldbyrdes fra den ene dag til den anden.

I lovforslag nr. 2, der indeholder bestemmelser om den almennyttige boligvirksomhed og de opgaver, der påhviler Boligselskabernes Landsbyggefond, er det anført, at der kan ydes lån til opførelse af indtil 8.000 lejligheder. I årene 1970, 1971 og 1972 blev der bygget ca. 12.000 almennyttige lejligheder pr. år. I 1973 blev det kun til ca. 9.000, men det skyldes jo udelukkende de vanskelige finansieringsforhold.

For det første er der her altså sket en nedskæring på 4.000 lejligheder pr. år i forhold til tidligere, men hertil kommer, hvad der åbenbart er set helt væk fra, at med en effektiv rente på obligationer på 16 pct. vil der ikke blive bygget 32.000 lejligheder på privat initiativ, som boligforliget postulerer. Dernæst vil det først og fremmest blive de velbærgede, som kommer til at bygge, og det betyder, at boligbehovet for lejligheder i det sociale byggeri vil stige. Men den udvikling, der her tegner sig, har man overhovedet ikke taget hensyn til. Det dobbelte antal, 16.000, almennyttige boliger det første år havde været en rimeligere målsætning og derefter en forøgelse år for år.

Men de 8.000 lejligheder vil heller ikke blive bygget, ikke med den finansieringsform, der er nedlagt i boligforliget. De 10 pct., som staten vil yde, imponerer mig nu ikke. Først lægger man 15 pct. moms på boligbyggeriet, og så kommer man bagefter og siger, at man vil give 10 pct. i tilskud til byggeriet.

Med hensyn til kommunerne, der skal yde 5 pct., ja, så kan de gøre det eller lade være, og mange vil selvfølgelig lade være. De 8 pct., Landsbyggefonden skal præstere, er jo en ny boligskat på de almennyttige boliger, en skat oven i den, de betaler i forvejen. Jeg må sige her: med hvilken ret eller begrundelse pålægges beboerne i det almennyttige byggeri denne boligskat? Det er i virkelig-

heden en grov diskriminering af en gruppe samfundsborgere.

De resterende 74 pct. af anskaffelsessummen skal finansieres over obligationsmarkedet til en effektiv rente, som nu er 16 pct. Her træder staten så til med en såkaldt rentesikring. Jeg vil kalde det en tidsindstillet bombe. Ministeren siger, at det vil give en begyndelsesleje på ca. 14.000 kr. for en 80 m² lejlighed. For det første mener vi, at det er alt for meget. Men dernæst: når rentesikringen er aftrappet, vil huslejen stige hvert år i stadig stigende tempo. Regner man med, at driftsudgifterne stiger ca. 10 pct. om året — det er lavt regnet — vil huslejen være fordoblet på 10 år, og derefter går det endnu stærkere, for nu sker der en nedtrækning af renten med 1½ pct. om året, og når vi går ind i det 14. år, vil huslejen være tredoblet. Det er jo sandheden om den sag. Hvad har dette med social boligpolitik at gøre? Intet. Men rentekapitalen kan fryde sig, og forude lurer katastrofen for dem, der får en lejlighed på disse betingelser.

Boliger til de unge er i bogstaveligste forstand et helt kapitel for sig. Det er absolut rigtigt, at boligerne skal inkorporeres i stor udstrækning i det almennyttige byggeri, men det må ikke udelukke, at der også kan bygges kollegier. Jeg vil sige noget mere herom, men det bliver jeg nødt til at vente med til anden omgang.

Så må jeg sige om det forslag, som kommunistisk parti har fremsat, lovforslag nr. 16 om refusion af moms på boligbyggeri, at det er et godt forslag. Det har to formål: at billigere byggeriet og at fremme beskæftigelsen. Med en momsrefusion på 300 kr. pr. m² brutto etageareal vil det betyde, at anskaffelsessummen for en 80 m² lejlighed falder med 24.000 kr. Det vil medføre, at den årlige leje kan nedsættes med ca. 1.400 kr., hvis der regnes med en forrentning på 6 pct. Men hvis der regnes med den nedtrækning af rentesikringen, som indgår i boligforliget, betyder det i den sidste ende, hvor markedsrenten skal betales, en huslejenedsættelse på 3.800 kr.

Kommunisterne er imod beskatning af boliger, og netop nu med en stor og stadig stigende arbejdsløshed i byggefagene vil forslaget gennemførelse have en særdeles gun-

[Kaj Hansen.]

stig virkning. Den vej, der her anvises, er jo den rigtige: nedbringelse af produktionsomkostningerne og nedbringelse af låntagningen. Forslaget vil give mere beskæftigelse, billigere byggeri og lavere huslejer, og jeg vil meget kraftigt anbefale det til vedtagelse.

Så må jeg lige sige, når ministeren siger, der er tale om store tilskudsbeløb, at jeg synes, man efterhånden får forvrænget det danske sprog temmelig meget herinde i folketinget. Det er jo ganske urigtigt, at der er tale om et tilskudsbeløb. Der er tale om at fjerne en skat fra boligbyggeriet, og det må da være noget ganske andet. Jeg skal i anden omgang også komme mere tilbage til dette spørgsmål.

Mølgaard (DR):

I vort gode lille danske samfund har vi visse reminiscenser fra en tidligere tid, hvor det var et knap så godt samfund. Nogle af reminiscenserne flourer ligefrem, udvider sig år for år; skønt vi for længst har afskaffet en god portion privilegier, må vi fortsat erkende, at vi i vid udstrækning er et privilegiernes samfund.

Man må ofte gribes af den mistanke, at meningen vejen igennem er at få alle til at få en fornemmelse af, at de dog også har fået et kødben, så man ad den vej får lukket kæften på borgerne for at undgå deres kritik over for privilegier, som andre ligger inde med i samfundet.

De efterhånden helt permanente, men såkaldt midlertidige reguleringsforanstaltninger inden for bygge- og boligområdet er jo udtryk for sådanne forsøg på at kaste nogle kødben i flaben på landets store lejerskare. De gør imidlertid på ingen måde de mange boligejeres og jordejeres privilegier mindre, om end nogle stakler blandt udlejere bringes i klemme ved disse kineserier.

De gør heller ikke boligmarkedet mobilt, tværtimod. De medfører en ringe udnyttelsesgrad, og de, der ikke har været dygtige nok til at lade sig føde i tide, støder på forfærdelige problemer, når de søger sig lejlighed. De får kun de lejligheder, der kan erhverves til skyhøje priser. Alle de lejligheder, hvis pris er privilegeret lav, er naturligvis for længst afsat. Spild og sociale og

generationsmæssige urimeligheder er de sikre følger i samfundet som helhed.

Retsforbundet har anbefalet to sideløbende skridt for at operere den kræftsvulst væk, som bolig- og byggepolitikken efterhånden udgør i vort samfund. Vi har villet liberalisere for at opnå den bedst mulige udnyttelse og for at fjerne nogle privilegier, og vi har villet hindre, at disse privilegier blot omfordeltes til andre begrænsede grupper. Vi har nemlig villet hindre, at de belighedsværdier, der frigøres ved en bedre udnyttelse af boligområdet, som en liberalisering vil medføre, blot falder i grundejerlommer. Disse værdier må komme os alle til gode.

Vi erkender, at man betræder liberaliseringsveje ved de lovforslag, der her er fremsat fra regeringens side. Skridtene er imidlertid få og små. Der er intet i lovforslagene, som giver social balance i liberaliseringstiltagene.

Vel, boligforliget hindrer ikke, at man ved siden af supplerer med en løsning af jordproblemet, og derfor vil vi da også invitere alle socialt bevidste kræfter til at søge dette problem løst ved at fremsætte vort jordreformforslag her i tinget en af de nærmeste dage. Får vi gjort noget ved dette problem, kan man også med sin sociale samvittighed i orden gøre noget ved de øvrige privilegier, som bestemte boligselskabsformer og bestemte kategorier af lejere og bestemte kategorier af ejere er forsynet med efter den gældende lov og fortsat i det store og hele vil være forsynet med, også med de lovforslag, der her er til behandling.

Jeg er glad for at kunne sige noget virkelig positivt om i hvert fald ét af de lovforslag, vi har til behandling her. Det er lovforslag nr. 16, det forslag, der går ud på at fjerne byggemomsen ved at genindføre byggemomsrefusionen. Retsforbundet har i flere omgange foreslået nøjagtigt det samme. Vi har foreslået det under den sidste boligdebat her i tinget, vi har foreslået det i folketingets politisk-økonomiske udvalg og i arbejdsmarkedsudvalget. Byggeriets situation og landets beskæftigelsessituation gør det helt nødvendigt at tage dette skridt. Engang var der ræson i snakken om det nødvendige i at flytte produktionsressourcer fra byggeriet over i industrien, men industrien kan jo

[Mølgaard.]

ikke opsluge denne arbejdskraft længere. Situationen er reelt den i byggeriet i dag, at skatten på byggeriet, byggemomsen, har sat byggerytmen kunstigt lavt ned.

Da vi i sin tid blev benådet med momsens instrument til at regulere konjunkturforløbet, så vi undgik de drastiske, ødelæggende udsving. Nu er situationen den, at byggeriets produktionsapparat er ved at blive knust; så hastigt går det med nedturen.

Jeg må alvorligt appellere til alle, der var med til at bruge konjunkturreguleringsfilosofien i argumentationen for at få momsens instrument i sin tid: så brug dog nu dette instrument, vi blev velsignet med, til at redde byggeriet. Der er hårdt brug for det.

Særlig vil jeg gerne appellere til de VKR-partier, der for 1½ år siden var i opposition, og som da stemte imod byggemomsrefusionens bortfald: så vis da, det ikke blot var gold oppositionstaktik, det standpunkt, man dengang indtog, da man stemte imod byggemomsrefusionens bortfald. Saml dette standpunkt op — det var jo rigtigt, dette standpunkt. Skat på byggeri er en urimelighed, og derfor må byggemomsen væk.

Der er fra så mange sider fremført saglige ankepunkter over for det lovkompleks, der her ligger på bordet, at det vil føre for vidt blot at opregne de enkeltpunkter, der er fremført i kritikken. Det må komme under udvalgsarbejdet.

Jeg har vist allerede tilstrækkelig tydeligt antydnet, at retsforbundet er skeptisk indstillet over for det lovkompleks, regeringen her har lagt frem på 6 partiernes vegne. Vi medvirker imidlertid gerne i det slidsomme arbejde med at søge grater og kanter filet af i dette forligs lovresultater, så skadevirkningerne begrænses, under udvalgsarbejdet, og vi vil, hvad vi anser for endnu mere konstruktivt, gøre vort til at få byggemomsen fjernet; det er et standpunkt, vi vil markere under udvalgsarbejdet, der forestår.

Eva Gredal (S):

I bistandsloven er det klart sagt, at kommunerne har pligt til at sørge for, at det nødvendige antal pladser findes inden for daginstitutioner for børn: daghjem, dagcentre, plejehjem og beskyttede boliger.

Ifølge lovforslaget om boligbyggeri ændres lånemulighederne i realkreditinstitutionerne nu fra 90 til 75 pct. af værdien. De nødvendige finansieringsmidler ud over 75 pct. lånegrænsen skal kommunerne nu selv til at finde, ikke alene for deres eget byggeris vedkommende, men også i høj grad for de selvejende institutioners vedkommende.

Hvad betyder dette her så i realiteten? Ifølge lovforslaget og dets bemærkninger synes man ikke, det frembyder nogen problemer. Jeg er af den stik modsatte opfattelse, og det fremgår da også af ministerens skriftlige fremsættelsestale, at kommunerne har gjort gældende, at den øgede byrde, som forslaget indebærer for kommunerne, må indgå i de fremtidige drøftelser om kompensation for ændringer i opgave- og byrdefordelingen mellem stat og kommuner, og det gælder også for institutionsområdet.

Jeg vil gerne have at vide, hvad ministeren og regeringen har gjort ved hele dette spørgsmål, og så vil jeg godt nævne et par eksempler for København. Efter det foreliggende lovforslag om ændring af realkreditloven skal egetindskuddet, for så vidt angår plejehjem, dagplejehjem og dagcentre, forøges fra 10 pct. til 25 pct. af anskaffelsessummen. Københavns kommune har en regel om, at egetindskuddet fordeles for selvejende institutioners vedkommende mellem kommunen og den selvejende institution, og hvis man opretholder dette i fremtiden, vil det få en række konsekvenser. Forudsætter man et plejehjem på 50 pladser, koster det i anskaffessum 13,4 mill. kr. og en monteringsudgift på 1,2 mill. kr. Kommunens støtte er i dag efter de nugældende regler 1,9 mill. kr., det vil stige til 3,4 mill. kr. Den selvejende institutions eget indskud er i dag 0,6 mill. kr. i det foreliggende tilfælde, og det vil stige til 1,1 mill. kr.

Af det, jeg har sagt her, synes jeg det fremgår, at de selvejende institutioner i fremtiden skal fremskaffe meget betydelige egetindskudsbeløb, så store, at det i praksis vil være umuligt at finde nogen selvejende institutioner, som tør binde an med at bygge sociale institutioner.

Er det ministerens intention at søge de selvejende institutioner nedlagt som sådan, så synes jeg godt ministeren kunne have tilhvisket sin kollega socialministeren noget

[Eva Gredal.]

om dette, da vi behandlede bistandsloven; vi hørte ikke et ord om det.

Københavns kommune vil i det tilfælde, jeg her har omtalt, skulle betale stærkt forøgede midler til støtte for finansiering af egetindskuddene i de selvejende institutioner, og det vil også medføre og nødvendiggøre forøgede muligheder for lånoptagelse eller væsentlig større skatteudskrivning, hvis man vil bevare muligheden for at bygge det antal institutioner, som kommunerne har pligt til at tilvejebringe ifølge bistandsloven. Dette gælder også byggeri af beskyttede boliger, hvor lovforslaget yderligere forudsætter, at kommunernes støtte til betaling af beboerindskud øges væsentligt.

Vi har såvel i socialudvalget som i boligudvalget fået en henvendelse fra omsorgsorganisationernes samråd, inden lovforslaget blev fremsat. Denne henvendelse ses ikke at have gjort noget særligt indtryk på ministerens lovforslag, men jeg går ud fra som givet, at vi vil drøfte den seriøst i boligudvalget.

Når det drejer sig om daginstitutioner, udgør den del, der ikke dækkes ved lån og tilskud efter de gældende regler, pr. plads for de selvejende institutioner 960 kr., for de kommunale institutioner 2.080 kr. Ifølge forslaget til lov om boligbyggeri ydes der lån op til 75 pct. af udgifterne, og det må formodes, at statens kontante tilskud med 35 pct. af de sidste 10 pct. nu falder væk. Under forudsætning af, at de selvejende institutioner som hidtil skal betale 30 pct. af den del, der ikke kan belånes, vil beløbet stige for de selvejende fra 960 kr. til 2.400 kr. og for de kommunale institutioner fra 2.080 kr. til 7.100 kr. Vi må i udvalgsarbejdet i høj grad hellige os denne problematik og de skævheder, der er ved at opstå i forbindelse med den nye lovgivning på institutionsområdet.

I øvrigt må jeg sige, at hele dette område ligger uden for boligforligets rammer. Vi kan ikke i bistandsloven have store idealer om, hvad vi skal bygge på hele institutions-

området, og så bagefter ødelægge de gode intentioner i en boliglovgivning. Disse forslag indebærer stor risiko for kontinuiteten i institutionsbyggeriet, så vi måske om nogle år kommer til at stå med endnu større mangel på bl. a. pladser på plejehjem og ikke mindst på beskyttede boliger end den, vi har i dag.

Boligministeren (Johan Philipsen):

Må jeg først takke alle for de faldne udtalelser og takke for den støtte til forslagernes hurtige gennemførelse, der er udtalt fra mange sider, og så gøre forsøg på at besvare nogle af spørgsmålene.

Hr. Bendix har her stillet forslag om en konference, et forslag, som er støttet fra forskellig side. Nu er disse lovforslag afleveret fra boligministeriets og boligministerens side, og forslagene kommer i udvalgets hånd, så jeg vil i hvert fald for min del foretrække, at det nu er boligudvalget, der bestemmer det videre forløb af behandlingen af disse forslag under den form, som vi har, nemlig at man tilkalder ministeren og sender ham bort, når det passer udvalget. For ellers ville jeg jo let komme i den situation, at jeg optræder i to forskellige skikkelser, og boligministerens kan såmænd være besværlig nok i forvejen. Derfor må jeg henvisne både hr. Bendix og hr. Svend Jakobsen til at henvende sig til boligudvalgets formand og aftale det videre forløb.

Må jeg så sige om de udtalelser, der faldt fra hr. Svend Jakobsens side om det københavnske område, at vi ved de forhandlinger, vi har ført også med hovedstadsrådets formand og de andre, i realiteten efter min mening har fået nogle aftaler, der skulle løse de problemer. Det er rigtigt, at der ikke er en fuldstændig udligning, der er en halv udligning, men tilbage bliver alligevel den kendsgerning, at de fleste kommuner i forvejen ejer de jordarealer, som indgår, og at de i hvert fald udgør mindst det halve af de 5 pct., der er tale om. Så har den danske befolkning og derunder også kommunerne jo vidst, at der var truffet en boligaftale

[Boligministeren.]

imellem 6 partier, repræsenterende et betydeligt flertal, og det har siden juni måned været kendt, hvilke vilkår der er gældende på de finansielle områder fremover. Jeg kan også oplyse, at vi har fået den første henvendelse om også i overgangsperioden at gå over til det nye system.

Til de mange, der er betænkelige ved, om kommunerne nu vil eller kan eller tør gå ind, vil jeg gerne sige, at dette forlig indeholder jo den stærke opfordring, at boliger bygget efter det nye system starter med en væsentlig lavere begyndelseshusleje, og for dem, der er bygget efter det hidtidige system, har man altså en forhåbning om, at de støttebeløb, som vi i øvrigt i fællesskab har givet, kunne slå til under en eller anden form. Så man får altså valget imellem det sikre og det mere eller mindre usikre.

Kollegieforslagene er selvfølgelig uden for boligforliget, uden for kvoten om de 8.000. Jeg håber, jeg har hørt forkert, når jeg opfattede det således, at hr. Svend Jakobsen blandede tingene sammen. Vi har også holdt de almennyttige selskabers 8 pct. uden for støtten til kollegierne.

Men må jeg ikke om kollegier generelt sige visse ting. Vi har en kollegielov, relativt uforandret fra årene i forvejen, med en statsstøtte på 45 pct. plus en støtte til montering af værelserne, der er uden væsentlig betydning. Den har ført til, at med det gældende pris- og renteniveau lader det sig ikke mere gøre at bygge kollegier med den gældende lov som basis, uden at huslejen kommer så højt op, at de ikke kan lejes ud til dem, de er bestemt for.

Så har vi endvidere den situation, at vi har en bevægelse bort fra de meget store kollegier, der er meget tydelig og har ført til, at vi har fået betydelige vanskeligheder med at få økonomien i de bestående kollegier til at forløbe bare nogenlunde hæderligt.

Til illustration af den stærke trang bort fra kollegier kan jeg oplyse, at vi i Randers har et kollegium med så lav en månedlig husleje i den ene blok som 215 kr. og i den anden 240 kr., som der i Randers ikke findes unge der vil flytte ind i, og som derfor formodentlig nu skal anvendes til andet formål. Og så ved folketingets medlemmer, at vi har fået et tilsagn fra finansudvalget om at

anvende 5,5 mill. kr. til at løse nogle af de problemer, de bestående kollegier i øjeblikket har, hvortil kommer den udligning af huslejen i kollegierne, som den gældende lov danner basis for, og som jeg ved cirkulæreform har sat i kraft, som selvfølgelig er upopulært blandt dem, der skal indbetale, men som var en nødvendig handling sammen med ansøgningen til finansudvalget for at få de bestående kollegier, som vi har bygget, som det danske samfund har betalt — og dem er vi nødt til at få til at køre på en nogenlunde hæderlig facon, ganske uanset hvor vanskeligt det er.

Så skal jeg kun om det kollegieforslag, der er indeholdt i lovforslaget, sige, at det i realiteten betyder, at den nuværende kollegiestøtte på ca. 45 pct. omregnet med en rentefod på 15 pct. betyder en støtte på 69 pct. og betydelig større statsudgifter. Men det må være opgaven fremover at undgå de ting, hvor vi i øjeblikket er kørt fast, og få dem integreret i det almennyttige byggeri.

Jeg skal om hele det spørgsmål, som blev nævnt af flere ordførere, realkreditlovgivningen, bare meddele, at den drøftelse af de problemer, som blev lovet under beskæftigelsesdebatten, er sat i gang. Jeg er næsten nødt til at føje nogle kommentarer dertil.

Der blev sidste år udstedt obligationer med en norminel værdi på 27,4 mia kr. Vi diskuterer finansieringen på et byggeområde med en eller anden byggetid — vel imellem 4 måneder for et parcelhus og 1½ år for en almennyttig bolig — og det betyder altså fremskyndelse af den endelige fremskaffelse af købere til en meget betydelig obligationsmasse, som jeg altså foreløbig skønsmæssigt har sat til i hvert fald ikke under 10 mia kr. på årsbasis. Det er altså en ikke ringe opgave, vi står over for, som det vil være vældig værdifuldt at få løst, det er jeg enig med alle i, men som kun kan løses ved et samarbejde med Nationalbanken og formodentlig også de store obligationskøbere, vi har, ATP og den sociale pensionsfond, for det ville være af umådelig værdi for en stabil byggerytme at få det problem løst. Men jeg gør opmærksom på, det er en opgave af betydelige dimensioner.

Så har jeg selvfølgelig taget til efterretning — det er det min embedspligt at gøre — opfordringen til at skaffe en stabil bygge-

[Boligministeren.]

rytme her i dette land. Det gør jeg med en vis fornemmelse i baghovedet af de vilkår med hensyn til stabil byggerytme, som blev overladt mig et sted lige før jul; det være sagt i al venlighed.

Hr. Ingomar Petersen har jo svaret hr. Svend Jakobsen om skavankerne ved kontantlån, men jeg skal i øvrigt, så snart det udvalgsarbejde er gået videre, tillade mig over for boligudvalget i form af et notat at skitsere, hvilke muligheder der er, og hvilke besværligheder der er, og accepterer gerne, at vi nedsetter en arbejdsgruppe om de private andelsboligforeninger. Der eksisterer jo en redegørelse fra 1963, som vistnok trænger til at blive ført à jour med de nyeste oplysninger.

Jeg skal over for hr. Svend Jakobsen tilsige min medvirken til at fremkomme med en redegørelse om de såkaldte anpartslejligheder. Det har jo været nævnt i aviserne, uden at vi i grunden ved ret meget om, hvor stort et problem det er, og hvor stort et misbrug der er.

Jeg ved ikke, om jeg skulle føje denne bemærkning til fru Kirsten Jacobsens indlæg, at jeg selvfølgelig er ked af at høre, at boligministeren ikke kan se logikken i forslaget, men det må jeg jo forsøge at leve med. Dette forslag er imidlertid — det kan vel ingen komme uden om — et forsøg på at komme frem til sundere tilstande, hvor ansvaret i højere grad lægges på kommunerne, også med hensyn til de ledige lejligheder, vi desværre har i den almennyttige sektor; det bør man også have i erindring.

Jeg har lyst til i anledning af hr. Ingomar Petersens og andres indlæg at sige et par ord om mulighederne for at bygge de 25.000-30.000 parcelhuse. Hvis vi går statistikken tilbage, også temmelig langt tilbage, har det vist sig, at der her i landet er et marked for eller købere til et antal parcelhuse, der svarer til 25.000-30.000 på årsbasis. Så fik vi jo ulykkeligvis i to år bygget et antal parcelhuse, der kunne have slået til i tre, og jeg tror personlig, at vi er nødt til at have nogle af de huse, der i øjeblikket er usolgte, afsat, før vi kan skønne noget sikkert om, hvor langt byggeriet kommer ned i 1975, men at det da formodentlig vil være sådan,

at den nedgangslinje, vi har i øjeblikket, vil vende i løbet af en årrække.

Hr. Bendix efterlyser udvalget om parcelhusbeskatningen; jeg skal meddele, at det lovede tidspunkt var udgangen af januar, og det mener finansministeriet at kunne overholde.

Så blev der spurgt meget håndfast: hvilke foranstaltninger vil ministeren gribe til for at overholde de 40.000 boliger? Det er jo let sagt. Det var også meget lettere, hvis der var ønske om at bygge et antal boliger i Danmark, der er over 40.000, så kunne vi jo nok i boligministeriet finde på en eller form for regulering for at bringe det nogenlunde i nærheden af det tal, men jeg må minde om, at vi i boligforliget blev enige om en rimelig målsætning — sådan er det direkte ordvalg. Jeg skal selvfølgelig gøre, hvad jeg kan, for at vi kommer ud af den bølgedal, men bølgedalen er jo skabt af de ulyksalige forhold, som alle kender, og jeg har for et øjeblik siden sagt, at jeg mener, vi i hvert fald må afvente nogle måneder både for at se, om pilen vender, og for at se, om det vil være muligt ved samarbejde med alle parter at få finansieringen bragt i et bedre leje, end den er i øjeblikket.

Jeg har et par bemærkninger af generel art i anledning af hr. Henning Philipsens og for så vidt også i anledning af hr. Kaj Hansens udtalelser, hvor ordvalget fra hr. Henning Philipsen lød: det værste af det hele er de 8 pct., som nogle ene af alle skal betale.

Vi har i Danmark en stor og god almennyttig sektor. Det er vor måde at løse boligproblemet på for dem, der ikke kan gøre det alene, og der findes i fremsætteldestalen og i lovforslagene et materiale for, at vi i øjeblikket med gældende lovgivning har en støtte til 8.000, der summeret op uden at diskontere tilbage er 1,4 mia kr. for de 8.000, som bliver 1,12 mia kr., så vidt jeg husker, efter den nye lovgivning. Det er altså ikke rigtigt, når man siger, at vi ikke har en støtte til almennyttigt boligbyggeri i Danmark.

Så har vi oven over det en boligsikringslov, der i grove træk siger, at ingen i dette land med indtægter i den nederste ende kommer til at betale en husleje på over 18-22 pct. af egen indtægt. Jeg kan ikke

[Boligministeren.]

med min bedste vilje se, at vi derved gør noget forkert. Det, vi beder den almennyttige sektor om, er at være en smule solidarisk: de, vi hjalp i sin tid, skal til at hjælpe de andre, og det vil i realiteten sige, at de kommer til at hjælpe deres egne børn til en bolig.

Så hørte jeg nok den sætning om parcelhuse, der blev lempet 250-300 mill. kr., men i forhold til hvad? Det, der er sket, er, at grundværdierne er steget meget betydeligt, og uanset 6 parti-forliget ved jeg i hvert fald, at parcelhusene har fået betydelig stigende skatter. Det får de også i henhold til aftalen i de kommende år.

Så et par enkelte ord om jordrenteproblemet. Det lød smukt, hvad der blev sagt, og det kunne næsten få alle og enhver i dette land til at tro på det, men sandheden om jordrenteproblemet er jo den ganske enkle, at på de steder syd for København, hvor man lejede jord ud på jordrentevilkår, har man sænket procentsatsen ustandselig, og nu har man erkendt, at de har svært ved at betale selv 2 pct. af den gældende vurdering.

Der findes ikke her i verden erstatning for ikke at bære sig økonomisk fornuftigt ad, og jeg beder om til sidst, når jeg takker alle for medvirken, at vi skal forsøge at løse de problemer, vi står over for, under de vilkår, som vi har i øjeblikket, vilkår, der hedder en forrygende inflation og en meget høj rente; det er opgaven, og så kan vi være mere eller mindre fornøjede dermed, det ændrer bare ikke opgavens omfang.

Så har jeg til sidst et par bemærkninger til fru Eva Gredal. Der går ingen splinter af mig, hvis I fjerner de paragraffer i det fremsatte forslag. Jeg vil leve lykkeligt og sove godt uanset det forbliver ved det nuværende, eller vi får det vedtagne ændret. Jeg vil bare sige, at jeg har følt mig forpligtet til, når vi ændrer lovgivningen, at fjerne nogle af de gamle ting, som vitterlig bliver meget sjældent brugt, og som man har meget svært ved at hitte rede i. Jeg glæder mig til at læse fru Eva Gredals tale, når fortrykket fremkommer; den var ét eneste bevis på, hvor komplicerede tingene er i øjeblikket.

Så skal jeg i øvrigt sige, at der har været forhandlet med kommunerne. Der er nogle af kommunernes folk, der selvfølgelig har

sagt, at vi skal have kompensation — det er indenrigs- og socialministerens opgave — men de har alle sagt, at vi trænger til at få denne meget komplicerede lovgivning ændret. Det kan ikke være rigtigt, heller ikke af administrative grunde, at vi skal blive ved med at leve med et kineseri, som ingen væsentlig betydning har. Det er rigtigt, at man kan nævne enkelte tal, men det er enkelte tal revet ud af deres sammenhæng. Må vi så få at vide, hvad kommunernes samlede udgifter til f.eks. sociale opgaver er, og se de små ændringer, der sker i forhold til de tal, som de skal ses i forhold til? Der er i hvert fald én ting, som jeg mente vi her i folketinget efterhånden var blevet enige om, og det er, at vi ikke med vor lovgivning skal gøre livet mere kompliceret for dem uden for denne sal end højest nødvendigt.

Anden næstformand (Erlendsson):

Jeg skal her afbryde forhandlingen og udsætte mødet. Det genoptages i dag kl. 14.

Mødet udsat kl. 12.57.

Mødet genoptaget kl. 14.

Forhandlingen genoptoges.

Svend Jakobsen (S):

Jeg skal gøre nogle få bemærkninger her i anden runde. Jeg skal til hr. Ingomar Petersen sige, at kontantlån godt kan være en udmærket foranstaltning. Jeg er helt opmærksom på den side af det, som hr. Ingomar Petersen peger på, og jeg skal i den forbindelse alene understrege, at vi selvfølgelig skal ind i en vurdering af de konsekvenser, der følger af de forslag, vi har stillet, men derudover understrege boligforligsaftalen om, at vi skal afvikle under- og overskudsbegrebet i fast ejendom. I denne sammenhæng har vi ikke de betænkeligheder, som hr. Ingomar Petersen gav udtryk for.

Jeg vil godt til hr. Tønnesen sige, at disse mange bemærkninger om luksus og om prestigebyggeri i forbindelse med den almen-

[Svend Jakobsen.]

nyttige sektor må datere sig et stykke tid tilbage. Vi fik et cirkulære i december 1972, det såkaldte kakkellovns-cirkulære, og jeg tror, jeg tør sige, at efter at der er bygget ud fra dette cirkulære, kan man hverken tale om prestigebyggeri eller luksusbyggeri. Jeg vil meget advare imod, at man går ud i en argumentation for at sænke standarden yderligere. Jeg vil godt i den forbindelse pege på, at såvel størrelse som standard i 75-80 pct. af vores boligbyggeri, og det vil sige i ejerboligsektoren, ligger på et væsentligt andet niveau end i den almennyttige sektor.

Jeg skal til hr. Henning Philipsen sige, at denne argumentation omkring faldet i boligudgifterne for ejerboliger er, som boligministeren sagde, et spørgsmål om, hvad tager man sit udgangspunkt i. Det, der var vores udgangspunkt i boligforligsaftalen, var en stigning af størrelsesordenen 8 pct. i den almennyttige sektor og af størrelsesordenen 10 pct. — det byggede på et betydeligt antal eksempler, vi havde til rådighed — i den private udlejningssektor og en stigning i lejeværdien i 1975 alene, altså på 1 år, med 15 pct. Når denne stigning ligger så markant højere end de andre, hænger det sammen med, at denne gruppe har været fastlåst i 1974.

Så skal jeg til hr. Kaj Hansen sige, at det overrasker mig lidt at høre, hvor megen vægt der lægges på konsekvensen af kommunisternes forslag: startleje 1.400 kr. lavere og slutleje omkring 3.000 kr. lavere, når man underkender værdien af den nye finansieringsordning, som er en følge af boligforligsaftalen, idet denne fører til en lavere udgangsleje, nemlig for en gennemsnitslejlighed 3.000 kr., og en slutleje, der er ikke mindre end 7.000 kr. lavere end efter gældende regler. Det har været vigtigt for os at få fastslået, at det offentlige har et særligt ansvar for denne del af byggeriet, og det har været vigtigt for os også, at vi med denne finansieringsordning sikrer, at 26 pct. af finansieringen ikke går over børsen og dermed omfatter kurstab.

Så skal jeg takke boligministeren for tilsagnene vedrørende den private andelsboligsektor og vedrørende anpartslejlighederne. Jeg vil derudover gerne sige, at boligministeren er i en lidt anden situation, end

flere tidligere boligministre har været, når vi taler om at sikre stabiliteten på niveauet 40.000 boliger. Boligministeren har nemlig, det går jeg da ud fra, 126 mandater i ryggen, som er villige til at leve op til denne fælles målsætning. Jeg kan i hvert fald sige, at for mit partis vedkommende skal der ikke herske nogen tvivl herom.

Så vil jeg om kollegiesektoren sige, at det, jeg sagde, var, at jeg har forstået det sådan, at det, boligministeren foreslår som en særlig finansieringsordning, alene vedrører det, jeg kaldte skrabede enkeltværelser, mens man, hvis vi bevæger os op i egentlige kollegieboliger, måtte henvise til den almindelige almennyttige udlejningssektor. Hvis denne opfattelse er rigtig, fører den til den konklusion, jeg drog, nemlig at så snart vi er ude over det skrabede enkeltværelse, så er den eksisterende almennyttige sektor med i finansieringen, og det var jo, som ministeren sagde, ikke sigtet.

Jeg skal kun gøre disse bemærkninger her i anden omgang og så i øvrigt advisere, at vi har en lang række detaljer, som vi ønsker behandlet under udvalgsarbejdet.

Kirsten Jacobsen (FP):

Jeg har kun en ganske enkelt bemærkning til boligministeren. Boligministeren takkede så hjerteligt forligspartierne, fordi de har givet tilsagn om en hurtig gennemførelse af udvalgsarbejdet. Jeg håber, at ministeren og i hvert fald boligudvalget også vil sørge for, at denne gennemførelse ikke bliver så hurtig, at vi kommer ud i nøjagtig det samme, som vi kom ud i, da vi vedtog boligsikringsloven i juni måned, at vi skal til at ændre den 2 måneder efter, fordi man ikke har haft tid nok og man ikke har været opmærksom nok på de problemer, der var.

Boligministeren misforstod, tror jeg nok, hvad jeg sagde med hensyn til logikken. Jeg sagde netop, at man skulle være boligminister for at forstå logikken, og med det mente jeg, at boligministeren forstod logikken, mens den ikke rigtig kunne gå op for os andre.

Må jeg så slutte med noget meget rigtigt, som boligministeren sagde, at der findes her i verden ikke erstatninger for at bære sig fornuftigt ad. Lad os håbe, at boligudvalget for en gangs skyld vil leve op til det.

Ingomar Petersen (RV):

Jeg har et par bemærkninger til hr. Henning Philipsen, som jeg synes rejser en uberegtiget hetz mod boligforliget ved så stærkt at pointere, at det er det ældre byggeri, der skal betale for det nye. Jeg synes ærlig talt, at man burde oplyse, at det, det drejer sig om, er boligerne fra før januar 1965, og m²-lejen for dem ligger i gennemsnit på 53-91 kr. Når vi ved, at m²-lejen i det nye byggeri, der skal i gang, vil ligge på ca. 435 kr., altså den reelle leje, det, det virkelige koster at bygge, og at vi så på den ene eller anden måde i form af statslån, rentesikring og andre gode ordninger sørger for, at denne reelle leje, den omkostningsbestemte leje, som den hedder med et fint udtryk, kan nedsættes til 175 kr., dvs. at vi fra det offentliges side giver en støtte på ca. 60 pct., og når man ved, at den lejeforhøjelse, der vittterlig i gennemsnit kan blive tale om det første år for disse ældre lejligheder, andrager ca. 17 kr. om måneden — jeg har prøvet at regne på det — så synes jeg, der er en vis rimelighed i, at det ældre byggeri også af solidaritet er med til at hjælpe de vanskeligt stillede, mange gange unge, som i dag skal have en ny lejlighed. Jeg synes, at det er lidt for egoistisk at fortsætte denne hetz.

Hr. Henning Philipsen ønsker også, at staten skal yde mere end de 10 pct. i lån, udover hvad kommunerne yder. Jeg vil sige, at nu synes jeg nok, man har nået grænsen. Mon hr. Henning Philipsen ligefrem tror, der flyver stegte duer rundt fra statens duelslag, som er lige til at sluge? Der er grænser for, hvad vi samfundsøkonomisk kan blive ved med at give i offentlig støtte til byggeriet.

Hr. Svend Jakobsens tanke om måske at lade momsens i byggeriet indgå som en eller anden prioritet i byggeriet, en statsprioritet, kan jeg godt sige, at vi fra det radikale venstres side ikke er særlig varme på. Jeg synes ikke, det ligefrem er flere prioriteter i byggeriet, vi har brug for i dag. Jeg tror, at en fornuftig finansieringsordning — og det radikale venstre og socialdemokratiet har jo i fællesskab en god idé til en finansieringsordning — kan være medvirkende til en yderligere nedsættelse af lejerne.

Jeg forstod på boligministerens svar til fru

Eva Gredal, at han ligesom lod sig løbe over ende af fru Eva Gredal. Ministeren sagde, at han kunne da sove roligt, hvis de forslag om en rationel og fornuftig ordning for institutionsbyggeriet ikke blev til noget, blev taget ud af den nye boliglov. Jeg kan gå med til, hvis det er en middagsøvn, men hvis ministeren vil sove roligt hele døgnet rundt, så vi nu ikke får lavet noget, der virkelig er rationelt og fornuftigt, er jeg meget, meget betænkelig. Jeg håber ikke, at ministerens tilsagn her fra talerstolen til fru Eva Gredal skal tages bogstaveligt. Jeg håber, at vi virkelig kan finde en fornuftig ordning i den nye boliglov.

Jeg har en ting, jeg gerne vil spørge ministeren om, fordi jeg forudser, at det i planlægningen kan give problemer. Jeg mener, at der i boligministeriet i dag ligger projekter indsendt fra forskellige almennyttige boligselskaber til boligbyggeri efter den gamle lov, efter den gamle ordning, indeholdende ca. 30.000 boliger. Når vi nu ved, at vi er blevet enige om, at vi ikke skal bygge mere end 8.000 om året, vil det faktisk sige, at der ligger projekter til de første 3-4 år. Rent ud sagt: hvis det er meningen, at disse projekter skal have en fortrinsret, inden andre projekter overhovedet kan komme på tale, er der ikke nogen boligforeninger eller tegnestuer i dette land, der behøver at spekulere på at lave noget som helst de første 3-4 år. Jeg vil gerne høre, hvordan ministeren har tænkt sig dette problem klaret.

Bendix (KF):

Jeg skal også kun gøre få bemærkninger her i anden omgang. Den ene er til hr. Henning Philipsen, som fremsatte et ikke uinteressant synspunkt, i hvert tilfælde ikke uinteressant, når det kommer fra hr. Henning Philipsens side, idet hr. Henning Philipsen sagde, at man burde måske nok overveje, om ikke alle egentlig skulle eje deres egen bolig. Jeg er fuldstændig opmærksom på, at hr. Henning Philipsen havde nogle yderligere bemærkninger hertil, som dog hang lidt og svævede i den blå luft, og jeg vil nøjes med i første omgang at sige, at jeg synes, det var uhyre interessant. Jeg hører gerne lidt nærmere om tilføjelserne i givet fald.

[Bendix.]

Til fru Eva Gredal vil jeg sige, at den problemkreds, som hun var inde på, mener jeg fortjener en grundig undersøgelse i folketingets boligudvalg og i folketingets socialudvalg. Jeg er bekendt med, at socialudvalget har haft et samråd med socialministeren om disse ting fra boliglovene, og jeg vil blot med disse bemærkninger, hvor jeg trækker fru Eva Gredals indlæg frem, sige, at det er klart, at vi ikke i den ene lovgivning skal krydse den anden lovgivnings intentioner. Vi skal naturligvis ikke i boliglovene krydse de intentioner, der måtte være i bistandsloven. En sådan mangel på sammenhæng mellem lovgivningen skal naturligvis undgås, og derfor vil jeg meget gerne medvirke til i et samspil med socialudvalget at få disse ting, som fru Eva Gredal trak frem, klaret op.

Til ministeren vil jeg sige, at min tanke om, at der umiddelbart efter første behandling skulle være en konference mellem de interesserede parter, inden vi går i gang med detailbehandlingen i boligudvalget, spillede ministeren jo fikst fra sig ved at sige: nu har jeg fremsat lovforslagene her i folketinget, så er det ikke min banehalvdel, det foregår på længere, nu er det formanden for folketingets boligudvalg, der må tage stilling til, om noget sådant er en god idé. Der er så ikke andet at sige, end at så må vi snakke med formanden for folketingets boligudvalg om denne sag. Vi får lejlighed til at mødes med ham og resten af boligudvalget på tirsdag, og så skal jeg vide at forfølge tanken i folketingets boligudvalg.

Ministeren havde også et par bemærkninger til mig og andre i forbindelse med den målsætning, der ligger i boligforliget, med de 40.000 enheder pr. år. Ministeren sagde, at det var let sagt at bede om, at ministeren udfyldte den målsætning, der ligger i forliget. Jeg vil sige, at jeg først og fremmest bad ministeren om at redegøre for, hvordan han havde tænkt sig, at han i kraft af sine beføjelser skulle medvirke til, at denne målsætning blev opfyldt, og jeg var ikke så forfærdelig tilfreds med svaret, fordi det, ministeren sagde, var stort set: lad os nu vente og se. Jeg kan da nok være enig i, at vi naturligvis ikke skal falde over vores egne ben i dette stykke, men der er nu også grænser for, hvor længe vi skal „vente og se“.

Tønnesen (CD):

Det skal kun være nogle få bemærkninger. Jeg må i lighed med hr. Bendix konstatere, at der kom en interessant bemærkning fra hr. Henning Philipsen, at man kan købe sin egen bolig. Nu kan jeg se, at hr. Henning Philipsen er på vej, og derfor vil jeg spørge, om han har den tanke, at man også vil sikre mod inflation.

Med hensyn til den boligkonference, der er omtalt heroppefra af hr. Bendix, kan jeg ikke se, at den har den store interesse, fordi de interesseorganisationer, der arbejder med disse ting, har vi jo fået henvendelse fra — og jeg vil gerne rose disse henvendelser, fordi de er meget fyldige og meget saglige; jeg gennemgår dem i øjeblikket med stor interesse.

Til hr. Svend Jakobsen vil jeg gerne sige, at jeg for mit vedkommende ikke har tænkt mig at gå ud i et propagandafelttog imod noget som helst. Jeg talte i hvert fald ikke om størrelser, for en stor lejlighed behøver ikke nødvendigvis at være forbundet med luksus. Tværtimod betragter jeg større familieboliger som et gode, i det mindste for de familier, som har et eller flere børn. Det er nok muligt, at jeg i mine tanker har haft byggerier, der er fra før 1972, ja, det er ikke alene muligt, det er højst sandsynligt, men hvis der skulle dukke noget op nu fremover i hvert fald, vil jeg være vågen deroverfor, og det forstår jeg også, at hr. Svend Jakobsen vil være. Det vil med andre ord sige, at vi rent faktisk er enige.

Henning Philipsen (SF):

Jeg var så letsindig i første omgang næsten at overskride taletiden, og derfor fik jeg ikke anledning til at gøre et par bemærkninger til hr. Svend Jakobsen og hermed også til socialdemokratiet. Lad mig så gøre det her i anden omgang og spørge socialdemokratiet: har man ikke i årenes løb indhøstet så mange bitre erfaringer med at indgå forlig til højre her i salen, at man efterhånden finder ud af, at dette burde man dog vist ikke have indgået? I den forbindelse vil jeg gerne erindre om hr. Svend Jakobsens tidligere i dagbladet Information udtrykte tvivl om, hvorvidt det nu også var muligt for socialdemokratiet at gennemføre dette boligforlig. Jeg ser det på baggrund af de betragtninger, hr. Svend Jakobsen

[Henning Philipsen.]

har gjort gældende her i dag, og følger så til: gør det da ikke indtryk hverken på hr. Svend Jakobsen eller på socialdemokratiet i øvrigt, at man har fået, jeg havde nær sagt i tonsvis af henvendelser, protester, som er strømmet ind fra boligorganisationer, fra lejerorganisationer, fra enkeltrepræsentanter, fra alle dem, som socialdemokratiet normalt mener at være forbundet med såvel politisk som organisatorisk? Gør det slet ikke indtryk? Gør det ikke indtryk, at socialdemokratiets formand for socialdemokratiets boligudvalg i sin tid, hr. Verner Jørgensen, nedlagde sin post i anledning af det forlig, socialdemokratiet har indgået? Det forekommer mig rigtigt, at socialdemokratiet gør sin stilling op, og jeg vil da gerne sige til hr. Svend Jakobsen — jeg tror, jeg har sagt det tidligere — at skulle man mangle erfaring med hensyn til at omgås forligspartnere, som ikke rigtigt fortolker forliget som én selv, så er man velkommen til at hente oplysninger hos os.

Så vil jeg gerne føje til yderligere, at jeg har den opfattelse, at dette bærer et nederlag i sig selv for socialdemokratiet, og det beklager jeg, og jeg vil også godt føje til, at jeg håber, at socialdemokratiet erkender, at der endnu er tid til for socialdemokratiet at smøge grimen af sig. Det skal man måske være hestepasser for at forstå, men en grime er noget, en hest har på, for at man kan holde styr på den. Jeg har indtryk af, at der er blevet lagt en grime på socialdemokratiet, som man nu har tid til at smøge af sig i de forhandlinger, der nu skal pågå.

Må jeg dernæst sige til hr. Bendix, som sagde, at jeg havde sagt, at alle skulle eje deres bolig, at det har jeg nu ikke sagt noget om. Det, jeg godt kunne tænke mig, var, om vi fik en diskussion — og for mig gerne en fordomsfri diskussion — hvorunder vi måske kunne give ejerforholdet vedrørende boligen en ny dimension. Det er jo ikke ubekendt, at andre lande, også lande, som har en anden økonomisk struktur end den, vi kender herhjemme — nogle kalder dem socialistiske eller kommunistiske, det skal jeg nok afholde mig fra, selv om jeg ved, at de fleste af dem er regeret af kommunistiske partier, men det er en anden ting — også opererer med dette begreb, at man køber

sin bolig, at man ejer sin bolig, men uden at man har en mulighed for at spekulere i den, og det synes jeg er noget centralt i hele denne forbindelse.

Må jeg så til sidst sige til boligministeren, og det kan også være et svar til hr. Ingomar Petersen, at nu er vi, hvis jeg skal sige det hårdt, snart trætte af, ikke mindst i det almennyttige byggeri, at høre al den tale om solidaritet og ikke mindst fra en boligminister, som på et spørgsmål fra mig i boligudvalget her i foråret gav et ganske klart svar, som betød nej, da jeg stillede spørgsmålet: kan man ikke forlange en tilsvarende solidaritet af andre befolkningsgrupper i ældre boliger, nemlig ejerne af ældre parcelhuse? Sandheden er jo, og det ved ministeren også godt, ellers kan han få det at vide af mig, at de parcelhuse, som opføres, i lige så høj grad, ja, i endnu højere grad end det almennyttige byggeri er behæftet med offentlige subsidier, som langt, langt overstiger det, som vi kan se af finansloven, når det drejer sig om det almennyttige byggeri. Må vi ikke godt snart få den gramfonplade taget af bordet og så komme til at diskutere det på en anden facon?

Kaj Hansen (DKP):

Det var interessant, det var også ejendommeligt og af og til morsomt at høre de fleste ordførere vride og vende sig for at finde argumenter imod det kommunistiske forslag om at ophæve momsens på boligbyggeri eller korrekt sagt give refusion for merværdiafgiften. Når boligministeren siger, at det vil koste et beløb på omkring 1,8 mia kr., må jeg sige, at dette er ikke korrekt, for der er en hel del andre faktorer, der her spiller ind. Jeg synes, at boligministeren, der samtidig er arbejdsminister, skulle regne ud, hvor meget han kan spare i arbejdsløshedsunderstøttelse ved at gennemføre det lovforslag. Jeg synes også, boligministeren samtidig skulle regne ud, hvor meget han kan spare i rentesikring ved at gennemføre forslaget, for den rentesikring, der skal gives, bliver mindre, når momsens er bortfaldet, og endvidere skulle boligministeren også regne ud, hvor meget han kan spare på boligsikringen, for boligsikringen gives jo også ud fra den faktiske husleje, som vil blive mindre, hvis forslaget om refusion af

[Kaj Hansen.]

momsen gennemføres. Derfor går det ikke med disse primitive regnestykker med hensyn til, hvad det vil koste. Tværtimod.

Hr. Svend Jakobsen siger om dette spørgsmål, at der er ikke sikkerhed for, at det giver lavere byggeudgifter. Det er mærkeligt, at hvis bare arbejdslønnen stiger med nogle dyrtidsportioner, så får vi en masse at vide om, hvad det betyder for byggeriet. Så må det da også betyde en hel del, at de faktiske byggeudgifter reduceres med 15 pct., så det argument holder overhovedet ikke.

Jeg kan ikke indse, at det skulle være bedre at indefryse en sådan moms som en offentlig prioritet. Skal vi nu have en kæmpeadministration, der igennem en lang, lang årrække skal sidde og administrere, hvor meget der i de enkelte ejendomme er i offentlig prioritet af hensyn til den moms i stedet for at fjerne den på én gang.

Når hr. Bendix siger, at nu skal man ikke køre frem og tilbage med den moms, så må jeg gøre opmærksom på, at der er kun kørt én gang, og det var tilbage. Det var dengang man simpelt hen lagde moms på boligbyggeri. Det skulle man have ladet være med, og det er det, der skal rettes op, så der er ikke tale om at køre frem og tilbage.

Så må jeg desværre sige til hr. Henning Philipsen, som jeg ellers har indtryk af på boligområdet i hvert fald i mange henseender har samme synspunkter som vi, at jeg forstår ikke, at han ikke kan gå med til at ophæve momsen her. Jeg ved godt, at hr. Henning Philipsen er historisk belastet i denne sag, idet han var med til at indføre denne moms, og derfor kan jeg godt se, at det af taktiske grunde måske kan være svært at komme væk herfra, men jeg tror, at man skulle lade taktikken fare i dette spørgsmål. Han siger, at det ikke kan betyde noget for typehusfabrikanterne. Ja men hvem er det, der i øjeblikket går arbejdsløse? Det er mange af de arbejdere, der har været beskæftiget med typehusfabrikation, som nu ikke har noget at lave, og hvis hr. Henning Philipsen går ud og spørger de arbejdsløse

bygningsarbejdere, om de gerne vil i arbejde på baggrund af, at momsen på byggematerialer og byggeri i det hele taget ophæves, så tror jeg, han vil få et bekræftende svar.

Så var der en ting, som jeg ikke havde lejlighed til at sige før, det var med hensyn til de unge. Jeg sagde, at det er i orden, at man i stor udstrækning integrerer dem i det almenyttige byggeri. Boligministeren har udregnet, at det vil give en værelsespris på 570 kr. pr. måned. Han erkender samtidig, at den er for høj, den kan man ikke betale, og så siger han: så må man gå ud fra en månedlig udgift på 450 kr., og så må man finde frem til, hvordan der kan bygges for de penge. Hertil må jeg sige: er det meningen, at vi nu skal give de unge en celle med træk og slip? Jeg sad selv i en sådan celle under krigen, og det var ikke behageligt. Jeg har besøgt mange kollegier, og jeg finder absolut ikke, at den standard, der er her, skal reduceres på nogen måde.

Jeg må på det skarpeste vende mig imod den huslejeudligning, der er planlagt i de statsstøttede kollegier. Den er både urimelig og ungdomsfjendsk, og den løser ikke nogen problemer, den skaber i virkeligheden nogle nye.

Endelig til sidst vil jeg sige, at jeg er meget enig med fru Eva Gredal i de betænkeligheder, hun har givet udtryk for vedrørende institutionsbyggeriet, for så vidt jeg kan se, er der tale om en direkte forlængelse her, og én ting ligger i hvert fald helt klart, og det er, at nu skal der skydes nye udgifter fra staten over på kommunerne; det må vi vende os imod. Det har vi gjort i andre spørgsmål, hvor det hele tiden har gået ud på at lægge udgifter fra staten over på kommunerne, og det vil vi også gøre i dette spørgsmål.

Mølgaard (DR):

Jeg skal bemærke, at retsforbundets gruppe finder det forslag positivt, der her er fremsat om, at låntageren skal kunne tilsikre sig, at han kender rentevilkårene for sit byggeri, inden han igangsætter dette.

[Mølgaard.]

Må jeg dernæst sige, at vi finder det også positivt, at man tilsigter at skaffe neutralitet over for, om det er kommunen, eller det er en selvejende institution, der opfører sociale institutioner. Vi synes, det er et rigtigt princip, man her tilsigter.

Må jeg så i anledning af hr. Henning Philipsens advarsler til et andet af partierne her i tinget mod forlig til højre i salen sige, at så vidt jeg husker, var det ved et forlig til venstre, det var ved et forlig med SF, at man i sin tid fik den byggemoms indført, som vi i dag har til debat. Det kan godt være, det var et forlig til venstre, men det var sort politik, så det baskede, det man fik igennem, og det har gjort, at det ser sort ud for byggeriet. Jeg synes, at hr. Henning Philipsen og hans partifæller skulle arbejde som små heste på at kaste den grime fra sig, som man i sin tid fik ned over hovedet, ved at man gav sin tilslutning til denne byggemoms. Jeg synes, man skulle tage at ændre standpunkt og erkende, at det var en dårlig politik, man dengang var med til at gennemføre.

Endelig til boligministeren, som jeg først havde været lige ved at blive overbevist om, at jordrenteprikkets gennemførelse nok ikke var så dårlig endda; jeg forstod, at det var dog også kun lige ved. Boligministeren fremdrager nogle eksempler med nogle få kommuner, der har tilbudt eller tilsikret nogle få jordrentevilkår for ejendomsbesiddelsen. Ja, det har ikke været så vellykket overalt, og det er jo dokumentation for de vanskeligheder, man støder ind i, når man tilsigter isolerede enkeltløsninger i enkelte kommuner, men jeg skal love, at det jordreformforslag, vi lægger frem her i folketinget, ikke vil være forsynet med den anstødssten, som har gjort, at boligministeren ikke har kunnet tilslutte sig disse isolerede løsninger i enkelte kommuner, så boligministeren skal få chancen for at bakke noget op, der ikke rummer de ulemper.

Jeg skal slutte med at sige, at den kendsgerning, at der er 6 partier, der står bag boligforliget, og at man kan formode, at de 6 partier også efter nogle skærmydsler når frem til enighed om, hvordan denne boliglovgivning skal se ud, og den omstændighed, at vi ikke er blandt disse 6 partier,

ikke gør, at vi vil afskære os fra vor ret til at prøve ved argumenters hjælp at påvirke den beslutningsproces, der måtte finde sted de 6 partier imellem. Jeg har heller ikke indtryk af, at de 6 partier vil lukke ørerne for argumenter fra partier uden for de 6 partiers ramme, og det vil jeg gerne takke for.

Eva Gredal (S):

Det var fantastisk let, ministeren slap om ved sit svar til mig. I realiteten fik vi kun noget at vide om ministerens sovemuligheder, der fortsat skulle være særdeles gode.

Jeg tror, ministeren har misforstået mig. Jeg har på intet tidspunkt været imod en forenkling, og hvis ministeren læser sit lovforslag igennem, vil han også se, at der i den forrige regerings tid netop på områder som plejehjemsbyggeri og børneinstitutionbyggeri er sket store forenklinger, som jeg har været med til at gennemføre.

Det, jeg ønsker, er en koordination mellem lovgivningerne, mellem bistandsloven og boliglovgivningen, og jeg synes der er en meget stor rimelighed i at søge at koordinere lovgivningen, det må vel være det, vi er til for herinde. Det var det ønske, jeg fremsatte, og jeg forstår på en lang række af de øvrige ordførere, at de er enige med mig i, at der er et problem her, som vi må have løst.

Så vil jeg til slut lige sige, at jeg må konstatere, at venstre som Danmarks liberale parti i dag har undsagt de selvejende institutioner. Jeg synes nok, det er værd at notere sig, at venstre har taget det standpunkt, at de i realiteten ikke skal bestå mere.

Boligministeren (Johan Philipsen):

Må jeg først svare hr. Svend Jakobsen. De egentlige kollegieboliger eller såkaldte skrabede enheder i hr. Svend Jakobsens sidste udlægning skal selvfølgelig fortsat være uden for den kvota på de 8.000. Men vi har også under den nuværende lovgivning haft en række unge under uddannelse, der har bosat sig i den ganske almindelige almennyttige boligmasse. Hvorvidt det vil ske i større eller mindre grad fremover, har jeg ingen øjeblikkelig mening om, men det vil formodentlig ikke give nogen forskydning af betydning.

[Bølgeministeren.]

Så skal jeg i anledning af fru Kirsten Jacobsens udtalelse selvfølgelig sige, at de partier, der er uden for boligforliget, selvfølgelig har krav på en så grundig og sober behandling som muligt. Der skete jo det meget beklagelige, at de to forespørgselsdebatter udskød behandlingen af disse lovforslag med en uge, så vi er altså sinket en uge i forhold til den i øvrigt stramme tidsplan, som foreligger.

Så skal jeg til trøst for hr. Ingomar Petersen sige, at jeg føler mig ikke løbet over ende af fru Eva Gredal. Når jeg svarede så venligt, som jeg gjorde, var det ud fra den sikre opfattelse, at jeg i hvert fald ikke kan forestille mig, at der ikke i boligudvalget skulle være et solidt flertal for at fjerne de ting, som bliver meget lidt brugt, og hvor der kan skaffes andre løsninger, som er meget mere rationelle. Det er i øvrigt da ved samme lejlighed et svar, fru Eva Gredal. Jeg har ikke misforstået noget som helst i denne historie, men vi fik en social bistandslov, der i mange henseender drager skel imellem, hvad der er en kommunal opgave, og hvad der er en statslig opgave. Det skel synes jeg også skal give sig udtryk i boligloven.

Vi har i øvrigt ikke, det har jeg meddelt, mødt væsentlige anker fra kommunernes folk, tværtimod. Vi har mødt denne meget naturlige reaktion, at de da godt kan forstå, at vi skal have nogle af de fortvivlet udviklede love ændret. Jeg har altså ikke ved denne historie myrdet nogen selvejende institutioner, det kan ikke være rigtigt.

Så skal jeg svare hr. Ingomar Petersen på et væsentligt spørgsmål. Der er i boligministeriet i gang en gennemgang af de projekter, vi har liggende, og de, der altså ikke mere hører hjemme i forventningens bølge — for at bruge det udtryk — skal selvfølgelig fjernes ved lejlighed.

Jeg takker hr. Kaj Hansen for hjælp til at regne rentesikring og boligsikring ud. 1,8-1,9 mia kr. var det tal, jeg opgav, regnet ud nogenlunde til det samme tal i boligministeriet og i finansministeriet. Samtidig blev det oplyst, at udlejningsboliger var ca. 300 mill. af denne masse. Hvis vi forudsætter en rentefod på 15 pct. og den gældende rentesikringslov, skal vi altså gange de 300 mill. med 9 og dividere med 100.

Det er 27 mill. kr. i danske penge, og dertil skal lægges en lidt mindre boligsikring, men jeg gør opmærksom på, at det er stadig væk inden for den fejlmargen, vi skønner, fordi der i det kommunistiske forslag også var et forslag om at refundere moms til det, der hedder sommerhusbyggeri, og som er af en meget vekslende og i øvrigt betydelig størrelse. Men jeg takker for bistanden.

(Kort bemærkning).

Svend Jakobsen (S):

Når jeg beder om en kort bemærkning, er det, fordi hr. Henning Philipsen affyrer en halv snes spørgsmål til mig her, efter at jeg har haft min anden runde. Jeg kan ikke nå at besvare samtlige spørgsmål, men jeg kan bekræfte, at vi har lært af tidligere indgåede forlig til højre i salen, og derfor foretager vi en nøje afvejning af indholdet og formuleringerne i de forlig, vi indgår. Når hr. Henning Philipsen får lejlighed til at sammenholde forligsteksten med de forslag, den tidligere regering fremsatte efter forligsaftalen med SF, vil han opdage, at der er ganske store afsnit, der er helt parallelle, og det er forklaringen på, at socialdemokratiet er med her.

Jeg vil godt som eksempel herpå nævne, at det gælder også det område, som hr. Henning Philipsen i første omgang harceleerede meget over, nemlig de lejeforhøjelser, der skal ske i den eksisterende almennyttige boligmasse. Det er en forhøjelse ganske på niveau med det, vi aftalte med SF, og det er en forhøjelse, hvis midler skal gå til nøjagtig de samme formål, nemlig finansiering af nybyggeriet. Jeg vil gerne understrege, at når vi er med i denne forligsaftale, er det alene af én årsag, det er alene begrundet i den indflydelse, vi har haft på aftalens indhold.

(Kort bemærkning).

Henning Philipsen (SF):

Jeg er ked af, at jeg bliver nødt til at belære den tidligere boligminister om — erfaringerne kan åbenbart være gunstige, kan jeg forstå — hvad der stod i den aftale, vi indgik sidste år. Der var tale om en forhøjelse i det ældre almennyttige byggeri på ¼ pct. i 4 år, færdig. Men det er ikke det, man taler om i det forlig, man nu har ind-

[Henning Philipsen.]

gået. Her taler man om 8 pct., som vil stige i takt med de stigende byggeomkostninger, og der er ingen grænser. Jeg synes ikke, det skulle være nødvendigt at gentage det; jeg troede, den tidligere minister vidste, hvad det drejede sig om.

Det sidste, jeg vil sige i denne forbindelse, er til hr. Kaj Hansen. Naturligvis er jeg historisk belastet i forhold til at afskaffe momsrefusionen, men jeg mener stadig væk, det var rigtigt, også af en yderligere bestemt årsag: når man omtaler de administrative besværligheder, er det vist alment kendt i skattelovgivningen i hvert fald, at jo flere undtagelser man har, jo mere koster det i administration. Jeg har ikke som hr. Kaj Hansen en tyrkertro på, at det ville have den betydning for beskæftigelsen, som hr. Kaj Hansen giver udtryk for. Og lad det være sagt også som et svar til hr. Mølgaard, der har den opfattelse, at det at genindføre refusion på momsudgifterne til boligbyggeriet vil være at genindføre lappeskomageriet. Det er ikke det, boligbyggeriet har brug for.

(Kort bemærkning).

Bendix (KF):

Jeg skal ikke blande mig i slagsmålet mellem hr. Henning Philipsen og hr. Svend Jakobsen. Jeg går ud fra, at det er et privat slagsmål, som ikke alle og enhver sådan kan gå ind i. Men den ene bemærkning skal jeg dog gøre, at det ligger vel egentlig hr. Henning Philipsen fjernt at prøve at være en falsk profet, der lokker hr. Svend Jakobsen og hans parti væk fra et forlig, der er indgået. Jeg troede, det lå meget fjernt fra socialistisk folkeparti og hr. Henning Philipsen at operere med den slags forestillinger.

Må jeg dernæst sige til hr. Tønnesen, at det overraskede mig egentlig, at hr. Tønnesen havde den opfattelse, at en konference mellem boligudvalgets medlemmer og de mange interesserede parter på dette område var en overflødighed. Det overraskede mig egentlig også at høre, at hr. Tønnesen mente, at det, at de forskellige interesserede parter kunne skrive et brev til os, var alt tilstrækkeligt, for det læste vi selvfølgelig igennem. Jeg tror netop, at en af de ting, som nu og da gør, at dette hus føles som noget,

der ligger temmelig fjernt fra befolkningen og befolkningens problemer, er, at det er så uendelig vanskeligt at komme ind i en direkte meningsudveksling med dette hus og dets repræsentanter. Derfor stillede jeg mit forslag, og jeg agter at argumentere for det i folketingets boligudvalg.

(Kort bemærkning).

Kaj Hansen (DKP):

Må jeg sige til boligministeren, at når han nu beskæftigede sig bl.a. med rentesikringen og boligsikringen, så burde han have taget det allervæsentligste spørgsmål med, nemlig spørgsmålet om beskæftigelsen og arbejdsløsheden, for det er da ganske givet, at dette her i allerhøjeste grad vil medvirke til at fremme beskæftigelsen. Det vil ikke alene betyde, at man får bygget nogle boliger, der er brug for, men det vil da også betyde, at man sparer arbejdsløshedsunderstøttelse. Jeg har aldrig kunnet fatte, at et samfund vil tillade, at der går mennesker rundt uden beskæftigelse, samtidig med at samfundet mangler boliger, institutioner og mange andre ting. Dette bør veje meget, meget tungt til, når man vurderer spørgsmålet om momsens bortfald.

Hr. Henning Philipsen siger, at han fortsat tror, det var rigtigt at afskaffe momsen på boligbyggeri. Efter at man har set resultatet af dette skridt, kan jeg da næppe tro, at hr. Henning Philipsen fortsat kan opretholde den påstand. Så siger man, at det er et administrativt spørgsmål, at det kræver noget administration. Ja, det gør det, men i betragtning af, hvad det kan betyde for beskæftigelsen, i betragtning af formålet burde man i hvert fald se bort fra nogle små administrative omkostninger.

Vi har ikke fået noget klart svar på, hvordan man vil skaffe disse 40.000 lejligheder pr. år. Nu behandler vi en række boligforslag her, og vi skal behandle flere, derfor agter jeg i næste omgang at gå noget mere ind på spørgsmålet for at få at vide, hvordan man vil fremskaffe de 40.000 boliger.

Så må jeg endelig til sidst sige, at jeg har hørt mange ordførere sige her, at det behandler man videre i udvalget, og det kan man snakke om i udvalget osv. Jeg gør opmærksom på, at det kommunistiske parti ikke er repræsenteret i boligudvalget, og

[Kaj Hansen.]

at det vil medføre, at vi nødsages til at stille en lang række ændringsforslag mellem anden og tredje behandling af disse lovforslag. Vi forlanger også til den tid, at disse ændringsforslag på ny bliver taget op i boligudvalget. Det er vi nødt til, så længe man opretholder denne forretningsorden.

(Kort bemærkning).

Henning Philipsen (SF):

Jeg vil gerne sige til hr. Bendix, fordi jeg synes, det er nødvendigt at sige det, at når jeg forsøger at overtale socialdemokraterne til at smøge grimen af sig, som jeg sagde, så er det på baggrund af, at hr. Svend Jakobsen selv på et tidligere tidspunkt i Information har udtrykt tvivl om, hvorvidt socialdemokratiet nu også ville kunne medvirke til dette boligforligs gennemførelse.

Så må jeg måske slutte med at sige, at vi er nogle stykker, som har en erfaring for, at det er nødvendigt at have en ægteskabskontrakt i orden med socialdemokrater, før man går i seng med dem, for ellers bliver man nemlig lagt ihjel.

(Kort bemærkning).

Svend Jakobsen (S):

Når jeg må bede om ordet, skyldes det de bemærkninger, hr. Henning Philipsen her til sidst gjorde. Der skal ikke herske tvivl om, at socialdemokratiet overholder indgåede aftaler, det gør socialdemokratiet, men selvfølgelig under den klare forudsætning, at de øvrige parter også overholder aftalerne, ikke bare dele af aftalerne, men den samlede aftale. Under den forudsætning er der ikke og har der ikke på noget tidspunkt været tvivl hos socialdemokratiet om viljen til at overholde indgåede aftaler.

Jeg vil så, nu jeg er heroppe, benytte lejligheden til at sige, at hr. Henning Philipsen i sit forrige indlæg nævnte de to aftaler om forhøjelse af boligudgiften i den almen-nyttige sektor. Den ene brugte hr. Henning Philipsen de 8 pct. på og den anden ¼ pct. pr. år. Det, hr. Henning Philipsen ikke oplyste, var, at efter at man er kommet op på en hel procent, betyder det 80 mill. kr. pr. år, og efter at man er kommet op på de 8 pct. i 1976, betyder det 70 mill. kr. pr.

år. Så er det rigtigt, at med et stigende niveau kan det blive et stigende beløb, men der er allerede et stykke fra de 70 mill. kr., vi her har aftalt, op til de 80 mill. kr., vi havde aftalt med SF.

Må jeg så til allersidst sige til hr. Kaj Hansen, at jeg har ikke givet udtryk for, at det kommunistiske forslag ikke betyder lavere byggeudgifter. Det, jeg gav udtryk for i mit første indlæg, var, at der ikke var en sikkerhed for, at det betød lavere boligudgifter. Når vi ophævede byggegodtgørelsen for halvandet år siden, var det, fordi en så væsentlig part af disse midler ikke betød lavere boligudgifter, men en større fortjeneste til dem, der opførte boligerne.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslagenes overgang til anden behandling
vedtoges uden afstemning.

Anden næstformand (Erlendsson):

Jeg foreslår, at lovforslagene henvises til boligudvalget. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om ændring af lov om leje. (Opsigelsesbeskyttelse, beboerdemokrati og bytteret m.v.).

(Lovforslag nr. 4. Fremsat 2/10 74).

Anden næstformand (Erlendsson):

Sammen med denne sag foretages den følgende og sidste sag på dagsordenen, nemlig:

Første behandling af forslag til lov om ændring af lov om midlertidig regulering af boligforholdene.

(Lovforslag nr. 5. Fremsat 2/10 74).

Lovforslagene sattes til forhandling.

Knud Damgaard (S):

Det vil ikke undre mig, om tv med vanlig evne til at prioritere det politiske stof forkert i aften har 2-3 minutter om denne debat, der berører titusinder af mennesker